

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HUDEBNÍ KULTURY

HUDEBNÍ VZDĚLÁVÁNÍ VE FINSKU
(SE ZAMĚŘENÍM NA ZÁKLADNÍ STUPEŇ VZDĚLÁVÁNÍ)
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Michala Dragounová
Učitelství pro SŠ, obor PS-HV

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Marie Slavíková, CSc.

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne 13. dubna 2015

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování:

Děkuji doc. PaedDr. Marii Slavíkové, CSc. za odborné vedení mé diplomové práce a za pomoc při její realizaci. Dále děkuji všem pedagogům základní školy Oulun normaalikoulu za nápomoc a vstřícný přístup. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat celé své rodině za trpělivost a podporu během celého studia.

OBSAH

Úvod.....	2
1 FINSKO – GEOGRAFICKÝ A HISTORICKÝ POHLED	4
2 FINSKO A JEHO VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM.....	6
2.1 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ (PÄIVÄHOITO)	10
2.2 ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ (PERUSKOULU).....	11
2.3 STŘEDNÍ VZDĚLÁVÁNÍ (LUKIOKOULUTUS)	16
2.3.1 Všeobecné střední vzdělávání.....	16
2.3.2 Odborné vzdělávání.....	16
2.4 VYSOKOŠKOLSKÉ VZDĚLÁVÁNÍ (YLIOPISTO).....	18
2.4.1 Polytechniky	18
2.4.2 Univerzity	19
2.5 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	19
2.6 ROLE „TŘETÍHO SEKTORU“	20
2.7 VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGŮ A JEJICH NÁPLŇ PRÁCE	20
2.8 BUDOUCNOST FINSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ	22
2.9 SROVNÁNÍ FINSKÉHO A ČESKÉHO VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU.....	22
3 HUDEBNÍ VZDĚLÁVÁNÍ VE FINSKU	25
3.1 HUDEBNÍ VÝCHOVA V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	25
3.2 HUDEBNÍ VÝCHOVA V ZÁKLADNÍM VZDĚLÁVÁNÍ.....	26
3.3 HUDEBNÍ VÝCHOVA VE STŘEDNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	29
3.4 ZPŮSOB A ORGANIZACE DALŠÍHO HUDEBNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	31
3.4.1 Hudební třídy.....	31
3.4.2 Hudební instituce a konzervatoře	31
3.5 BUDOUCNOST FINSKÉHO HUDEBNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	32
3.6 SROVNÁNÍ HUDEBNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ VE FINSKU A V ČESKÉ REPUBLICE.....	33
4 VÝZKUMNÁ ČÁST: HUDEBNÍ VÝCHOVA NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE V OULU	35
4.1 PŘEDMĚT A CÍLE VÝZKUMU	35
4.2 ORGANIZACE, PRŮBĚH A METODIKA VÝZKUMU.....	35
4.2.1 Charakteristika výzkumného prostředí.....	35
4.2.2 Pozorování.....	37
4.2.3 Dotazník.....	38
4.3 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....	39
4.3.1 Pozorování – vyhodnocení	39
4.3.1.1 Atmosféra školy.....	39
4.3.1.2 Materiální zabezpečení.....	39
4.3.1.3 Učebna hudební výchovy.....	40
4.3.1.4 Průběh a struktura hodiny hudební výchovy.....	40
4.3.1.5 Závěry z pozorování.....	41
4.3.2 Dotazník – vyhodnocení.....	43
4.3.2.1 Příprava a realizace dotazníkového šetření.....	43
4.3.2.2 Vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření.....	44
4.3.2.3 Závěry z dotazníků.....	48
ZÁVĚR	50
RESUMÉ.....	52
SEZNAM LITERATURY	53
PŘÍLOHY	I

Úvod

Pro psaní své diplomové práce jsem zvolila téma Hudební vzdělávání ve Finsku (se zaměřením na základní stupeň vzdělávání). Důvodem mého výběru je osobní zájem o danou problematiku, který vznikl v průběhu mé pětiměsíční studijní stáže ve Finsku. Při postupném seznamování s finským vzdělávacím systémem jsem zjistila, že v české odborné literatuře nenarazíme na žádnou ucelenou studii o systému hudebního vzdělávání ve Finsku, proto se pokusím vytvořit přehled v českém jazyce. Hudební vzdělávání ve Finsku však nejde vytrhnout z kontextu celého vzdělávacího systému, proto je značná část práce věnována představení Finska jako státu a finského vzdělávacího systému, který je považován za jeden z nejlepších na světě.

Práce vychází především ze zdrojů, které jsem měla možnost načerpat v průběhu pracovní stáže v rámci programu Erasmus+, kde jsem měla možnost být přímým účastníkem finského vzdělávacího systému. Příčinou, proč jsem zvolila právě toto téma je, že obdivuji finskou povahu a kulturu. Finsko mě nadchlo nejen svou krásnou zemí, historií a kulturou, ale zejména jejich přístupem ke vzdělávání a studiu. Vzdělávání ve Finsku se považuje za zdroj prosperity celého státu, což se také významně promítá do prostředků, které se do vzdělávání investují, a také tomu odpovídá úroveň učitelské profese, která se považuje za prestižní a je finančně velmi dobře ohodnocena.

Předkládaná práce je rozdělena do čtyř základních kapitol. Úvodní část mé diplomové práce věnuji Finsku. Po krátkém popisu země, kde se snažím zdůraznit jen nejdůležitější poznatky, které mohou nějakým způsobem determinovat vzdělávací systém, pokračuje další kapitola textem zabývajícím se celkovou vzdělávací politikou a obecným cílům ve finském vzdělávání. V samotném popisu vzdělávacího systému se zaměřuji na vzdělávání dětí – tedy od pre-primárního vzdělávání po terciární vzdělávání.

Třetí kapitola diplomové práce je věnována popisu finského hudebního školství. Zmiňuje organizaci hudební výchovy jako předmětu v jednotlivých stupních vzdělávání včetně způsobu a organizace dalšího hudebního vzdělávání.

Praktická část vychází z vlastního působení v jedné z finských základních škol. Čtvrtá kapitola se tedy opírá o výsledky výzkumného šetření ke zjištění pohledu finských pedagogů na finské hudební vzdělávání. Informace byly získány pomocí dotazníkového šetření. Jelikož jedním z cílů této diplomové práce je poskytnout objektivní obraz finského hudebně-vzdělávacího systému na základě empirické zkušenosti z finské základní školy,

další část této kapitoly směřuje k základním informacím, materiálnímu vybavení a celkové atmosféře školy. Klade si také za cíl popsat běžnou hodinu hudební výchovy.

Jsem si vědoma, že můj malý výzkumný vzorek neopravňuje vytvářet zobecnění pro celou zemi, přesto lze na základě získaných výsledků výzkumu učinit jisté závěry v tom, jaký je hudební výchově na základních školách přikládán význam a jaký je průběh probíhajících hodin.

Pro vypracování této práce byla zcela zásadní má empirická zkušenost z praxe ve finské základní škole. V první fázi bylo mým úkolem nashromáždění primárního materiálu, tedy oficiálních školských dokumentů, mezinárodních zpráv o vzdělávání, knižních zdrojů a statistik. Jelikož bylo těžké získat materiály v tiskové podobě, bude práce vycházet především z internetových zdrojů. Výhodou je aktuálnost údajů a jednoduchá přístupnost. Zdroje budou převážně v anglickém jazyce. Doplnující informace jsem získala od pedagogů působících na finské základní škole v Oulu.

1 FINSKO – GEOGRAFICKÝ A HISTORICKÝ POHLED

Finsko je nejsevernější zemí evropské unie a zároveň je jednou z nejméně osídlených zemí EU.¹ Svou rozlohou 338 000 km² je sedmou největší zemí v Evropě,² ale obyvatel má pouhých 5 350 000. Finové jako národ tedy patří spíše k těm malým. Z toho vyplývá, že Finsko je poměrně řídko osídlenou oblastí s šestnácti lidmi na kilometr čtvereční, což je osmkrát méně než Česká republika.³

Finsko je parlamentní republika kde funkci prezidenta od roku 2012 zastává Sauli Väinämö Niinistö, který je volen na šest let, a to přímou volbou občanů. Členem Evropské unie je od roku 1995 a na rozdíl od Švédska a Dánska roku 1999 přijalo euro.

Finsko je nazýváno zemí tisíců jezer a ostrovů. Necelých deset procent jeho plochy pokrývají jezera. Finská krajina je převážně rovinná s nízkými kopci. Kromě mnoha jezer krajina dominuje rozsáhlé severské lesy, které zaujímají asi 76% souše a stále se zvětšují, a obdělávaná půda. V zimě je většina území Finska pod sněhem. Jezera v zimě zamrzají, obvykle v listopadu, větší jezera v prosinci. Rozmrzají pak v dubnu, případně v květnu. Zamrzají i okolní moře. Čtvrtina finského území leží za polárním kruhem. Díky tomu se zde dá zažít půlnoční slunce. Čím více na sever, tím je víc dnů, kdy je to možné. Na severním konci Finska v létě Slunce nezapadá po 73 dnů a v zimě nevyjde 51 dnů. V jižním Finsku pak v létě sice Slunce zapadá, ale nesetmí se.⁴

V této severské zemi jsou dva úřední jazyky: finština, kterou mluví 92% obyvatel, a švédština, mateřský jazyk pro 5,5% populace. Dalšími menšinovými jazyky jsou ruština (1,22%) a estonština. V Laponsku⁵ žije asi 6500 Sámů s vlastním ugrofinským jazykem ze skupiny sámských jazyků. Těmi mluví asi 3000 z nich.⁶

Největší a nejdůležitější města ve Finsku jsou Helsinky, Tampere, Turku a Oulu, přičemž Oulu je jediné město v severním Finsku s více než 100 000 obyvateli.

Finsko bylo vždy nejvíce izolovanou a nejméně pochopitelnou ze všech skandinávských zemí. Nezávislost získalo teprve roku 1917 a předtím bylo po stovky let pod nadvládou dvou imperiálních mocností: nejprve to byli Švédové a potom carské

¹Finsko. In: *Europa* [online]. [cit. 2015-01-14]. Dostupné z: <http://europa.eu/about-eu/countries/member->

²*Finsko*. Praha: Svojtka & Co., s. r. o., 2007.

³*Finsko*. Praha: Svojtka & Co., s. r. o., 2007.

⁴Finsko. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-01-14]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Finsko>

⁵Provincie Laponsko (fin. *Lapin maakunta*) je největší, nejsevernější a nejméně osídlená provincie Finska. Finské Laponsko zaujímá 29% rozlohy Finska a žije zde 3,4% finské populace. Necelých 5% zdejší populace tvoří Sámové. Největšími městy jsou Rovaniemi, Kemi a Tornio.

⁶Finsko. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-01-14]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Finsko>

Rusko. Proto se směr jejího historického vývoje vždy řídil bojem za získání nezávislosti, bojem za uznání a bojem o samotnou existenci země. Dnes je bitva již vítězně vybojována a Finové jsou snad nehrdějším ze všech severských národů vůbec. Finové všeho věku jsou nesmírně hrdí na úspěchy svého národa a dychtí po tom, aby mohli sdělit návštěvníkům co nejvíce o své zemi.⁷

Finsky mluvící Finové se nepovažují za Skandinávce, ani se necítí být součástí Ruska, nicméně finská tradice vychází z obou těchto kultur. Dlouhý boj Finů za zrovnoprávnění, společně s jejich trvalým zápasem o přežití v drsných podmínkách životního prostředí, vedly k vytvoření spořádané společnosti, která řeší své problémy po svém. Následkem je i typický povahový rys Finů *sisu*, často překládaný jako „kuráž“ nebo „odolnost přežít dlouhodobé útrapy“.⁸

Převažující náboženství ve Finsku je křesťanství. Sedmdesát šest procent Finů se hlásí k Finské evangelické luteránské církvi, jedna procentní menšina potom k Finské pravoslavné církvi. Zbytek věřících tvoří poměrně malé skupiny protestantů, římských katolíků, muslimové a židé. Dvacet jedna procent obyvatel je pak bez vyznání. Nutno zdůraznit, že mezi aktivně věřící se řadí jen velmi malá část populace. Ve Finsku lidé platí církevní daň, pokud náleží k některé z církví.⁹

Na národ, žijící na tak odlehleém, chladném, řídko obydleném území plném lesů, si Finové vedou neobyčejně dobře. Finsko má silnou ekonomiku, skvělou životní úroveň a je považováno za nejméně zkorumpovanou zemi na světě.¹⁰

Finsko má mimo jiné vysokou úroveň veřejných sociálních služeb, Finové mají nárok na pět týdnů dovolené ročně, stejně jako více méně bezplatné vzdělání, mateřské a další dávky. Systém zdravotní péče je také vynikající.¹¹

⁷ *Finsko*. Brno: JOTA, s. r. o., 2005.

⁸ *Finsko*. Praha: Svojtka & Co., s. r. o., 2007.

⁹ Finsko. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-01-14]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Finsko>

¹⁰ *Finsko*. Praha: Svojtka & Co., s. r. o., 2007.

¹¹ *Finsko*. Praha: Svojtka & Co., s. r. o., 2007.

2 FINSKO A JEHO VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM

Vzdělávání ve finské společnosti hraje důležitou roli, je považováno jako za klíč k ekonomickému růstu, společenské soudržnosti a dalším možnostem v životě. Ve finském vzdělávacím systému bylo uskutečněno pouze pár radikálních reforem, které změnily základní strukturu vzdělávání. Raději než na revoluci je finská vzdělávací politika založena na postupné evoluci, která sleduje dlouhodobé vize. Budování Finska jako sociálního státu, který byl v 70. letech 20. století chudou zemědělskou zemí¹², by nebylo možné bez přispění vzdělání. V 90. letech 20. století byly vytvořeny nové reformy, které jsou založené na principu poskytnutí rovné příležitosti všem občanům k získání kvalitního vzdělání.¹³

Finský školský systém nesmí být tedy ze zákona organizován tak, aby způsoboval systematické rozdíly ve studijních výsledcích. Všichni trvale žijící ve Finsku mají stejné právo na vzdělání na stejné úrovni bez ohledu na mateřský jazyk, pohlaví, bydliště a ekonomické postavení. Rovnoprávný přístup ke vzdělání není pouze teorií. Ve Finsku bylo vynaloženo velké úsilí, aby všechny populační skupiny a regiony dostaly stejnou příležitost k učení.¹⁴

K tomu jsou realizována různá opatření, jako například velkorysé finanční podpory těm studentům na vysokých školách, kteří pocházejí z rodin s nízkými příjmy a podobně.¹⁵

K hlavním principům, na nichž je postaven finský vzdělávací systém patří zejména:

- rovnost vzdělávacích příležitostí,
- regionální dostupnost vzdělávání,
- bezplatnost povinného vzdělávání,
- všeobecné a neselektivní povinné vzdělávání,
- důraz na vysokou kvalifikovanost, samostatnost a autonomii učitelů,
- kooperativní způsob práce na všech úrovních, idea partnerství,
- podpora formativního hodnocení žáků,

¹² AHO, Erkki, Kari PITKÄNEN a Pasi SAHLBERG. Policy development and reform principles of basic and secondary education in Finland since 1968. [online]. 2006 [cit. 2015-01-06]. Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/Resources/278200-1099079877269/547664-1099079967208/Education_in_Finland_May06.pdf

¹³ AHO, Erkki, Kari PITKÄNEN a Pasi SAHLBERG. Policy development and reform principles of basic and secondary education in Finland since 1968. [online]. 2006 [cit. 2015-01-06]. Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/Resources/278200-1099079877269/547664-1099079967208/Education_in_Finland_May06.pdf

¹⁴ VRABCOVÁ, Daniela a Karel RÝDL. *Autoevaluace školy v zahraničí: Pohled do evaluačních systémů ve vybraných zemích*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012, s. 99-125.

¹⁵ PRŮCHA, Jan. *Vzdělávání a školství ve světě: Základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, s.r.o., 1999.

- flexibilní systém založený na principu kombinace centralizovaného řízení a lokální implementace,
- individuální podpora učení a prospěchu žáků, hodnocení a oceňování žáků orientované na rozvoj.¹⁶

Za tvorbu vzdělávací politiky, stanovování obecných cílů, řízení jejich implementace jsou ve Finsku odpovědné dvě instituce:

- *Ministerstvo vzdělávání a kultury s ministrem pro vzdělávání a vědu*- zodpovídá za záležitosti týkající se vzdělávání a výzkumu a s *ministrem pro kulturu a sport*- zodpovídá za záležitosti týkající se kultury, sportu, mládeže, autorských práv a finanční pomoci studentům.
- *Finská národní rada pro vzdělávání* implementuje politická rozhodnutí a poskytuje informace a údaje pro rozhodovací procesy a pro evaluaci vzdělávání.¹⁷

Výsledky šetření PISA¹⁸ napovídají, že je finský vzdělávací systém nastaven správným směrem. V roce 2009 dosáhli finští žáci v přírodovědné gramotnosti nejlepších výsledků ze všech zúčastněných zemí OECD¹⁹, ve čtenářské a matematické gramotnosti byli druzí nejlepší za vedoucí Koreou. V roce 2006 byli v přírodních vědách nejhorší finští žáci o 80 % lepší než celkový průměr nejhorších žáků v OECD.²⁰ Nicméně, nejaktuálnější výsledky z roku 2012 ukazují, že Finsko již není na vrcholu mezinárodních srovnávacích žebříčků. V přírodovědné gramotnosti byli Finové druzí, ve čtenářské gramotnosti třetí a v matematické gramotnosti se umístili na šesté pozici²¹ ze všech zúčastněných zemí OECD. Celkově byl zjištěn významný pokles studijních dovedností, avšak finský

¹⁶ VRABCOVÁ, Daniela a Karel RÝDL. *Autoevaluace školy v zahraničí: Pohled do evaluačních systémů ve vybraných zemích*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012, s. 99-125.

¹⁷ VRABCOVÁ, Daniela a Karel RÝDL. *Autoevaluace školy v zahraničí: Pohled do evaluačních systémů ve vybraných zemích*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012, s. 99-125.

¹⁸ Tento projekt je organizován organizací OECD a jeho záměrem je zjišťování schopností žáků pomocí písemných testů ve čtyřech stěžejních oblastech. Těmito oblastmi jsou čtenářská, matematická a přírodovědná gramotnost a také schopnost řešení problémů.

¹⁹ OECD. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (zkráceně OECD) je mezivládní organizace 34 ekonomicky nejrozvinutějších států na světě, které přijaly principy demokracie a tržní ekonomiky. OECD vznikla v roce 1961. OECD koordinuje ekonomickou a sociálně-politickou spolupráci členských zemí, zprostředkovává nové investice, prosazuje liberalizaci mezinárodního obchodu. Cílem OECD je napomáhat k dalšímu ekonomickému rozvoji, potlačení nezaměstnanosti, stabilizaci a rozvoji mezinárodních finančních trhů.

²⁰ Finské školství nabízí rovné příležitosti. *Národní ústav odborného vzdělávání* [online]. 2011 [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/finske-skolstvi-nabizi-rovne-prilezitosti>

²¹ The Results of PISA 2012. *Ministry of Education and Culture* [online]. 2013 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.minedu.fi/pisa/2012.html?lang=en>

vzdělávací systém je i nadále jedním z nejvíce spravedlivých mezi zeměmi OECD. Školy ve Finsku jsou stále sobě rovné a podle Sahlberga, čtenářské, přírodovědné a matematické znalosti jsou důležité stejně tak, jako sociální předměty, umění, hudba, tělesná výchova a praktické dovednosti. Hra a radost z učení charakterizuje finské předškolní a základní vzdělávání. Mnoho učitelů a rodičů ve Finsku věří, že nejlepší cestou k naučení se matematických a přírodovědných znalostí je kombinování abstraktního učení se zpěvem a sportem. Tato rovnováha mezi „akademickým a ne-akademickým“ vzděláváním je důležitá pro dětskou pohodu a štěstí ve škole. PISA vypovídá jen málo o těchto důležitých aspektech školního vzdělávání.²²

Ve Finsku je hlavním cílem evaluace školy, rozvoj a podpora škol, nikoliv jejich kontrola (uvádí D. Vrabcová), tudíž zde neexistuje inspekce ani plošné hodnocení vzdělávacích výsledků prostřednictvím národního testování. Ve Finsku nejsou sestavovány ani žebříčky škol.²³ Na druhé straně je ale zajištěna vysoká úroveň vzdělávacího procesu.

Vzdělávání je na všech stupních bezplatné. V předškolním a základním vzdělávání rodiče neplatí za učebnice, stravování ani za dopravu žáků, kteří bydlí daleko od školy. Studenti středních a vysokých škol si učebnice kupují. Středoškoláci mají jídlo zdarma, stravování vysokoškoláků je subvencováno státem.²⁴

Ve Finsku neexistuje povinná školní docházka, ale povinné vzdělávání: to může být absolvováno i v rámci domácího vzdělávání. Povinné vzdělávání ve Finsku trvá devět let. Po skončení povinného vzdělávání mohou žáci absolvovat dobrovolně ještě jeden (10.) ročník, kdy mají možnost zlepšit si prospěch, případně si ujasnit své další plány.²⁵ Účelem tohoto ročníku je také povzbudit žáka ke studiu na úrovni vyššího sekundárního vzdělávání.

Mimo jiné se také pořádají programy přípravného vzdělávání pro imigranty, které je připraví na vstup do základní nebo střední školy.²⁶ Finsko má se začleňováním přistěhovalců dlouholeté zkušenosti. Cílem vzdělávání imigrantů je umožnit lidem, kteří se přistěhují do Finska, aby se stali rovnoprávními členy finské společnosti, a zaručit jim

²² Are Finland's vaunted schools slipping?. *The Washington Post* [online]. 2013 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/blogs/answer-sheet/wp/2013/12/03/are-finlands-vaunted-schools-slipping/>

²³ VRABCOVÁ, Daniela a Karel RÝDL. *Autoevaluace školy v zahraničí: Pohled do evaluačních systémů ve vybraných zemích*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012, s. 99-125.

²⁴ Finské vzdělávání v kostce. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2013, č. 11 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/2013/Zp1305pIIa.pdf>

²⁵ VRABCOVÁ, Daniela a Karel RÝDL. *Autoevaluace školy v zahraničí: Pohled do evaluačních systémů ve vybraných zemích*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012, s. 99-125.

²⁶ Finské vzdělávání v kostce. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2013, č. 11 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/2013/Zp1305pIIa.pdf>

přístup ke vzdělávání za stejných podmínek jako ostatním občanům. Mladí imigranti ve věku povinné školní docházky s trvalým pobytem ve Finsku mají právo na stejné základní vzdělávání jako Finové. Dospělí imigranti mohou využít své odborné znalosti, kvalifikace a pracovní zkušenosti ze zahraničí jako základ pro dokončení vzdělání ve Finsku.²⁷

V neposlední řadě Finsko využívá pro podporu vzdělávání i rozšiřování informací velmi dobře vybudovanou síť knihoven.²⁸

Co se týče počtu škol ve Finsku, uvádím jej v přehledné tabulce níže. Pro srovnání je ve vedlejším sloupci údaj platný pro Českou republiku (údaj z r. 2013):

Počet škol ve Finsku (2009)		Počet škol v České republice (2013)	
Základní školy	3065	Základní školy	4095
Střední všeobecně vzdělávací školy	441	Střední všeobecně vzdělávací školy a Střední odborné školy	1331
Střední odborné školy	254	Střední odborné školy	
Polytechniky	28	Vyšší odborné školy	174
Univerzity	20	Vysoké školy	69
CELKEM	3808	CELKEM	5669

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že k roku 2009 bylo ve Finsku 3808 škol, z čehož základních škol bylo 3065, středních škol 441, středních odborných škol 254, 28 škol polytechnických a 20 univerzit.²⁹

Považuji za důležité zmínit se o srovnání počtu škol ve Finsku s počtem škol v České republice, který k roku 2013 zahrnoval 4095 škol základních, 1331 škol středních (včetně středních škol s výučním listem), 174 vyšších odborných škol a 69 škol vysokých

²⁷ Pojetí vzdělávání imigrantů ve Finsku. In: *Metodický portál* [online]. 2006 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/946/pojeti-vzdelavani-imigrantu-ve-finsku.html/>

²⁸ Finské školství. *Severské listy* [online]. 2007 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.severskelisty.cz/kultura/kult0539.php>

²⁹ Number of educational institutions. *Finnish national board of education* [online]. 2009 [cit. 2015-02-02]. Dostupné z: http://oph.fi/english/publications/statistics/number_of_educational_institutions

(včetně 43 vysokých škol soukromých). V České republice najdeme celkem 5669 škol, tedy o 1861 škol více než ve Finsku.³⁰

2.1 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ (PÄIVÄHOITO)

Všechny děti ve Finsku před nástupem do školy mají právo na denní péči.

Finsko představuje v mezinárodním srovnání skupinu zemí s nízkým začleněním dětské populace do institucí preprimárního vzdělávání. Ve Finsku vstupují do předškolních zařízení mnohem nižší počty dětí: 27 – 35 % dětí ve věku 3 – 5 let. Pouze v období před zahájením povinné školní docházky (jež začíná ve Finsku ve věku 7 let) se počet dětí v těchto institucích zvyšuje – na 57 % dětí v populaci 6letých. Příčiny této situace jsou různého charakteru: řídké osídlení v této zemi, které neumožňuje zřizovat všude mateřské školy či převládající mínění o přednostech rodinné výchovy pro děti předškolního věku aj.³¹

Vzdělávací program pro předškolní vzdělávání je integračního charakteru a nerozlišuje jednotlivé předměty. Důraz se klade na rozšíření vidění světa dítěte a na to, aby v sobě děti objevily učícího se jedince. Vzdělávání je rozděleno do tematických okruhů, které respektují prostředí, ve kterém dítě žije, a rozšiřují jeho vidění okolního světa. K hlavním tematickým okruhům vzdělávání patří jazyk a komunikace, matematika, etická výchova a filozofie, příroda a životní prostředí, zdraví, fyzický a motorický vývoj i umění a kultura.³²

Instituce předškolní výchovy ve Finsku jsou v kompetenci ministerstva sociálních věcí a zdravotnictví. Odpovědnost za zabezpečování předškolní výchovy v městech a obcích mají ovšem orgány sociálních služeb.

Z uvedené publikace J. Průchy vyplývá, že podle zákona musí obce vytvářet možnosti k umístění dětí ve školkách a obdobných zařízeních, ale ve větších městech je poptávka větší než možnosti umístění a děti jsou přijímány do mateřských škol podle sociálních kritérií rodin (výše příjmů a počet dětí v rodině).

³⁰ Statistická ročenka školství - výkonové ukazatele 2013/14. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2014 [cit. 2015-02-02]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/statisticka-rocenka-skolstvi-vykonove-ukazatele-2013-14>

³¹ PRŮCHA, Jan. *Vzdělávání a školství ve světě: Základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, s.r.o., 1999.

³² VÍCHOVÁ, Alexandra. *Srovnání českého a finského vzdělávacího systému a pojetí estetické výchovy*. Brno, 2012. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita.

Ve Finsku fungují dva hlavní druhy předškolních institucí (uvádí J. Průcha):

- *dětská centra*, obdobná jeslím a mateřským školám, v nichž je umístěna většina (zhruba 60 %) z těch dětí, které procházejí předškolní výchovou.
- *rodinná centra péče o děti*, rovněž podporovaná obecními správami. Jde o takovou instituci, kdy určitá matka se stará v průběhu dne – kromě svého vlastního dítěte či dětí – ještě o několik dětí z jiných rodin a zajišťuje jim příslušnou péči ve svém vlastním domě. Počet dětí v jedné rodinné skupině nemá přesahovat čtyři jedince.³³

Jak uvádí J. Průcha, v mateřských školách probíhá výchova na základě předepsaných kurikulárních materiálů, které vymezují, jak je nutno rozvíjet dětskou osobnost po stránce tělesné, sociální, kognitivní a emocionální. O to se starají kvalifikované učitelky a vychovatelky. Naproti tomu v rodinných centrech nejsou realizována nějaká kurikulární opatření, výchova je prováděna matkami – většinou pedagogicky nekvalifikovanými. Ovšem rodinné prostředí a menší počet dětí ve skupině vytváří pro děti příznivé edukační klima.

Příprava učitelek pro předškolní výchovu se uskutečňuje od roku 1995 výhradně na úrovni vysokoškolské přípravy, na pedagogických fakultách univerzit. Toto studium trvá obvykle 3 roky a je ukončováno nižším stupněm vysokoškolské kvalifikace na úrovni bakalářského studia.³⁴

2.2 ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ (PERUSKOULU)

Finská základní škola má devět ročníků. Formálně již není členěna na nižší a vyšší stupeň, ale faktická rozdílnost je v tom, že v 1. – 6. ročníku vyučuje všechny nebo většinu předmětů jeden třídní učitel, kdežto v 7. – 9. ročníku vyučují učitelé specializovaní na jednotlivé předměty. Specifičností finské základní školy je to, že do 1. ročníku vstupují žáci ve věku, v němž dovršují sedm let, takže jsou o rok starší než žáci 1. ročníku české školy. Absolventi základní školy ve Finsku jsou obvykle ve věku 16 let.³⁵

Průcha se domnívá, že zásadní odlišnost finské základní školy od současné české základní školy je v tom, že ve Finsku existuje **jednotná škola** (podle anglické terminologie

³³ PRŮCHA, Jan. *Vzdělávání a školství ve světě: Základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, s.r.o., 1999.

³⁴ PRŮCHA, Jan. *Vzdělávání a školství ve světě: Základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, s.r.o., 1999.

³⁵ PRŮCHA, Jan. *Srovnávací pedagogika: Mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, s. r. o., 2006, s. 202-205.

comprehensive school). To znamená, že v průběhu základního vzdělávání prochází celá populace finských žáků jedním typem školy a nedochází k selekci žáků do jiného typu školy jako v českém vzdělávacím systému.

Ve Finsku byl zákon o jednotné základní škole přijat parlamentem v roce 1968, v následujících letech byla tato škola celostátně zavedena a funguje s úspěchem dodnes. Pro kulturu a mentalitu této země je charakteristické, že je v ní zakotveno silné povědomí o společenské rovnosti a spravedlnosti, vyrůstající kromě jiného z protestantské duchovní orientace, což se odráží také v postojích ke vzdělávání.³⁶

Důsledky jednotné školy ve Finsku:

Podle J. Průchy nejsou známy žádné negativní důsledky jednotného vzdělávání finské mládeže, které by byly doloženy výzkumnými nálezy. Na druhé straně jsou prokazovány pozitivní důsledky finské jednotné školy, oceňované i v mezinárodním měřítku. Projevují se zejména ve výsledcích mezinárodních evaluací vzdělávacích výsledků PISA.

Ještě výstižněji dokládají finský úspěch údaje o míře homogenity škol. Žáci ve finských jednotných školách vykazují na celém území země zhruba stejné výsledky vzdělávání, kdežto u nás je mezi výsledky žáků velký rozptyl v závislosti na tom, do jaké školy (výběrové či nevýběrové) žáci chodí.

Samozřejmě samotná existence jednotné školy není jediným faktorem úspěšnosti Finska ve vzdělávání. Působí ještě různé sociální, kulturní a pedagogické faktory. Avšak jak uvádějí finští odborníci, „jednotná škola není jen instituce, nýbrž filozofie vzdělávání“.³⁷

Dále J. Průcha uvádí, že *filozofie rovnosti a spravedlnosti je dominantní* pro finskou vzdělávací politiku, tudíž jako nejdůležitější se jeví to, aby se všem žákům dostalo co nejvíce individuálně přizpůsobených podnětů k rozvoji v rámci školního vzdělávání. K tomu slouží různá opatření na školách, např. doučování zaostávajících žáků aj. Proto se ve Finsku ani neuvažuje, jak mezi pedagogickým odborníky, tak širší veřejností, o nahrazení jednotné školy nějakým selektivním systémem.³⁸

³⁶ PRŮCHA, Jan. *Srovnávací pedagogika: Mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, s. r. o., 2006, s. 202-205.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž.

Podle zákona o základní škole č. 628/1998 je cíl základního vzdělávání vymezen následovně:

„Základní vzdělávání má podporovat rozvoj žáků tak, aby z nich vyrostli zodpovědní členové společnosti, vybavení žádoucími znalostmi a schopnostmi pro život... Vyučování musí přispívat k rovnoprávnosti ve společnosti a zároveň posilovat schopnosti žáků k vlastnímu dalšímu rozvoji.“³⁹

Za výchozí hodnoty základního vzdělávání finský dokument považuje lidská práva, rovnoprávnost, demokracii, přirozenou diverzitu, zachování životního prostředí a respektování multikulturalismu. Základní vzdělávání podporuje zodpovědnost, smysl pro komunitu a respektování individuálních práv i svobod. Zodpovědnost vůči komunitě a životnímu prostředí a respektování různých národností jsou pro Fíny skutečně velmi důležité.⁴⁰

Obsah a cíle základního vzdělávání ve Finsku formuluje na celonárodní úrovni státní instituce zvaná *Národní výbor pro vzdělávání*. Hlavním dokumentem je **národní kurikulum pro základní vzdělávání**. Je to závazný dokument, jímž se stanovuje, že všichni poskytovatelé základního vzdělávání jsou povinni vypracovávat svá kurikula na základě a v souladu s tímto centrálním dokumentem, a to jak v oblasti cílů vzdělávání, tak v oblasti obsahu vzdělávání.⁴¹

V uvedené publikaci autor zmiňuje určitý manévrovací prostor škol při tvorbě svých kurikul tak, aby vyhovoval místním podmínkám. Rámcové národní kurikulum a z něho vyvíjená školní kurikula jsou projevem decentralizační tendence prosazující se již v průběhu devadesátých let, tj. aby více samostatného rozhodování bylo ponecháno jednotlivým školám. Ve Finsku není rozvíjena diskuse (jako u nás) o tom, zda školy jsou schopny či ochotny vytvářet svá kurikula apod., tvorba školních kurikul se všeobecně považuje za normální a potřebnou záležitost.⁴²

³⁹ PRŮCHA, Jan. *Srovnávací pedagogika: Mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, s. r. o., 2006, s. 202-205.

⁴⁰ Pohled na finské kurikulum pro základní vzdělávání. *Čtenářská gramotnost a projektové vyučování* [online]. 2010 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/ctenarska-gramotnost/cg-zahranici/finske-kurikulum-1>

⁴¹ PRŮCHA, Jan. *Srovnávací pedagogika: Mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, s. r. o., 2006, s. 202-205.

⁴² PRŮCHA, Jan. *Srovnávací pedagogika: Mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, s. r. o., 2006, s. 202-205.

Národní kurikulum pro základní vzdělávání je konstruováno tak, že uvádí:

- skladbu vyučovacích předmětů, které musí všechny školy zajišťovat ve svých programech,
- počty hodin, které musí být pro předměty minimálně vyhrazeny celkově v základní škole.

Školy mohou na základě svých specifických potřeb (např. podle podmínek lokality, zájmu žáků a rodičů) rozhodovat o tom, jak předepsané proporce času rozloží do jednotlivých ročníků.⁴³

Zřizovateli a provozovateli základních škol ve Finsku jsou obecní a městské úřady. Povinností obce je zajistit dětem, které tam mají trvalé bydliště, bezplatnou výuku na základní škole. Podle školského zákona mají žáci na základních a středních školách právo na oběd zdarma a na bezplatnou dopravu, pokud cesta do školy je delší než 5 kilometrů. Stravu a dopravu zajišťuje obec nebo město. Na základní škole děti zdarma dostávají učebnice a učební pomůcky.⁴⁴

V podstatě všechny základní školy ve Finsku jsou státní. Soukromé základní školy neexistují, jedinou výjimkou je několik škol waldorfských.

Neziskové soukromé školy musí splňovat stejné legislativní podmínky a směrnice kurikula stejně tak, jako školy státní a rovněž nemohou přijímat peníze či jiné druhy poplatků od rodičů.⁴⁵

Školní rok trvá 190 dnů od poloviny srpna do začátku června. Školní rok je rozdělen do dvou celků a počítá s letními a vánočními prázdninami. V jarním období jsou do organizace školního roku zařazeny také týdenní sportovní prázdniny. Kromě toho mohou místní úřady rozhodovat o prázdninách navíc. Školy jsou otevřeny pět dní v týdnu a minimální počet vyučovacích hodin týdně se pohybuje od 19 do 30, podle ročníku a podle počtu volitelných předmětů. Denní a týdenní rozvrhy hodin jsou sestavovány ve škole.⁴⁶

⁴³ PRŮCHA, Jan. *Srovnávací pedagogika: Mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, s. r. o., 2006, s. 202-205.

⁴⁴ VRABCOVÁ, Daniela a Karel RÝDL. *Autoevaluace školy v zahraničí: Pohled do evaluačních systémů ve vybraných zemích*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012, s. 99-125.

⁴⁵ AHO, Erkki, Kari PITKÄNEN a Pasi SAHLBERG. Policy development and reform principles of basic and secondary education in Finland since 1968. [online]. 2006 [cit. 2015-01-06]. Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/Resources/278200-1099079877269/547664-1099079967208/Education_in_Finland_May06.pdf

⁴⁶ Finské vzdělávání v kostce. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2013, č. 11 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/2013/Zp1305pIIa.pdf>

V každé třídě je okolo 30 žáků, přičemž obvykle méně v nižších třídách.

Vyučujícími předměty v základních školách obvykle jsou: finský jazyk a literatura, ostatní jazyky, ekologické předměty, občanská nauka, náboženství nebo etika, historie, sociální předměty, matematika, fyzika, chemie, biologie, zeměpis, tělocvik, hudba, umění, rukodělná výroba a domácí ekonomika.⁴⁷

Přistěhovalci, s rodným jazykem jiným než finský či švédský jazyk, studují speciální předmět: finština jako druhý jazyk.⁴⁸

Náboženství je povinnou součástí školní docházky. Pokud dítě není členem církve, je zproštěno výuky náboženství a místo něj absolvuje hodiny etiky. V hodinách náboženství se děti seznamují s Biblií, žalmy, ve vyšších ročnících s historií náboženství a různými druhy náboženství.⁴⁹

Zajímavým prvkem finského školství je hodnocení. Hodnocení žáků probíhá formou vysvědčení, které může být v prvních sedmi ročnících slovní nebo vyjádřeno známkou. Od sedmého ročníku je nutné hodnotit žáky známkou.⁵⁰ Hodnotící škála je od 4 do 10, kdy 4 značí nejslabší výkon. Ve finském hodnocení dokonce ještě odlišují např. 9–, 9, 9+, 10–, 10. Škála je poté opravdu velká.⁵¹ Vystává však otázka, jak mohou učitelé zařídít, aby hodnotili v tak velkém známkovém rozpětí spravedlivě? Z rozhovoru s pedagogy finské základní školy vyplynulo, že vždy záleží na učiteli, jak má nastavený systém hodnocení. Většinou se známka ukládá za aktivitu a testy, které mají bodové skóre na základě něhož je známka udělena. Z pohledu finských učitelů velké známkové rozpětí umožňuje pedagogům snazší vyhodnocení a žákovi jsou plusy a minusy snadnější cestou známce porozumět. Tato širší hodnotící škála vyjadřuje tedy přesnější informace o studijních výsledcích žáka.

Od poloviny konce 20. století, počet dětí v základních školách značně klesl (z 4,453 v roce 1995 na 3,476 v roce 2004). Základní školy prvního stupně mají běžně

⁴⁷ With free, high-quality education for all. *This is Finland* [online]. 2011 [cit. 2015-01-16]. Dostupné z: <http://finland.fi/Public/default.aspx?contentid=162939>

⁴⁸ With free, high-quality education for all. *This is Finland* [online]. 2011 [cit. 2015-01-16]. Dostupné z: <http://finland.fi/Public/default.aspx?contentid=162939>

⁴⁹ Finské školství. *Severské listy* [online]. 2007 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.severskelisty.cz/kultura/kult0539.php>

⁵⁰ VÍCHOVÁ, Alexandra. *Srovnání českého a finského vzdělávacího systému a pojetí estetické výchovy*. Brno, 2012. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita.

⁵¹ Finské školství. *Severské listy* [online]. 2007 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.severskelisty.cz/kultura/kult0539.php>

méně než 300 žáků. Jelikož mnoho základních škol je malých, často vytváří bližší vztah mezi učiteli a žáky.⁵²

2.3 STŘEDNÍ VZDĚLÁVÁNÍ (LUKIOKOULUTUS)

Po úspěšném absolvování základního vzdělání mají žáci možnost pokračovat ve vzdělávání buď na školách všeobecného vzdělávání nebo na odborných školách.

2.3.1 VŠEOBECNÉ STŘEDNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Sylabus středního všeobecného vzdělávání je rozvržen do tří ročníků, žáci ho však mohou absolvovat v rozmezí dvou až čtyř let. Vyučování je rozděleno do modulů a žáci mají dosti velkou volnost při rozhodování o svém vlastním studijním plánu. Každý kurz je po absolvování hodnocen, a jakmile žák absolvuje požadovaný počet kurzů (povinných a volitelných), dostane vysvědčení o ukončení studia.

Střední všeobecné vzdělávání je tedy ukončováno státní maturitní zkouškou, která obsahuje čtyři povinné testy: mateřský jazyk a pak podle výběru kandidáta: druhý úřední jazyk, cizí jazyk, matematiku nebo všeobecně vzdělávací předmět, např. humanitní nebo přírodovědné předměty. Žáci si mohou přibrat i volitelné testy. Žáci, kteří složili maturitní zkoušku a absolvovali celý středoškolský sylabus, dostanou maturitní vysvědčení s výsledky z jednotlivých testů.⁵³

2.3.2 ODBORNÉ VZDĚLÁVÁNÍ

41% žáků, kteří ukončili základní vzdělání, si vybírá odbornou školu.⁵⁴

Odborné vyšší sekundární vzdělávání se zaměřuje na praktickou přípravu studentů v různých oborech. Existuje 53 oblastí odborného vyššího sekundárního vzdělávání, které celkem nabízí 119 studijních oborů. V současné době můžeme nalézt následující okruhy odborného středního vzdělávání:

- kultura,

⁵² AHO, Erkki, Kari PITKÄNEN a Pasi SAHLBERG. Policy development and reform principles of basic and secondary education in Finland since 1968. [online]. 2006 [cit. 2015-01-06]. Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/Resources/278200-1099079877269/547664-1099079967208/Education_in_Finland_May06.pdf

⁵³ Finské vzdělávání v kostce. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2013, č. 11 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/2013/Zp1305pIIa.pdf>

⁵⁴ MENŠÍKOVÁ, Daniela. *Srovnání finského a českého vzdělávacího systému z pohledu vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. Brno, 2011. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.

- humanitní a pedagogické obory,
- přírodní zdroje a životní prostředí,
- přírodní vědy,
- technologie, komunikace a doprava,
- sociální vědy, obchod a správa,
- cestovní ruch, stravování a vedení domácnosti,
- sociální péče, zdravotnictví a tělovýchova.⁵⁵

Každý vzdělávací obor pro střední odborné vzdělávání obsahuje následující klíčové kompetence pro celoživotní vzdělávání:

- učení a řešení problémů,
- komunikace a spolupráce,
- etické kompetence,
- zdraví, bezpečnost a schopnost pracovat,
- iniciativnost a podnikání,
- udržitelný rozvoj,
- estetické kompetence,
- komunikace a mediální dovednosti,
- matematika a přírodní vědy,
- technologie a informační technologie,
- aktivní občanství a ostatní kultury.

Profesní kvalifikace vyžadují tři roky studia a alespoň půl roku praktické přípravy na pracovišti. Odborné vzdělávání lze absolvovat jak školní formou, tak formou učňovství.

Žáci studují podle individuálních studijních plánů, které obsahují jak povinné, tak volitelné moduly. Znalosti a kompetence osvojené žáky jsou hodnoceny průběžně. Hodnocení je založeno na kritériích definovaných v celostátních kvalifikačních požadavcích. Jednou z hlavních hodnotících metod je předvedení profesních znalostí a dovedností.⁵⁶

⁵⁵ Vocational education and training. *Finnish national board of education* [online]. [cit. 2015-01-28].

Dostupné

z: http://www.oph.fi/english/sources_of_information/core_curricula_and_qualification_requirements/vocational_education_and_training.

⁵⁶ Finské vzdělávání v kostce. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2013, č. 11 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/2013/Zp1305pIIa.pdf>

Po úspěšném absolvování studia se žákům uděluje certifikát o kvalifikaci. Ten, stejně jako maturitní vysvědčení, opravňuje absolventy ke vstupu na vysokou školu.⁵⁷

2.4 VYSOKOŠKOLSKÉ VZDĚLÁVÁNÍ (YLIOPISTO)

Vysokoškolské vzdělávání poskytují univerzity (ylipisto) a polytechniky. Oba sektory mají své vlastní profily. Univerzity kladou důraz na vědecký výzkum a vyučování. Polytechniky, známé též jako univerzity aplikovaných věd, mají praktičtější přístup. Do všech oborů studia je omezený přístup. Počet uchazečů o studium překračuje počet míst, která jsou k dispozici, a proto univerzity a polytechniky používají při výběru studentů různé druhy kritérií. Nejobvyklejšími kritérii jsou výsledky maturitní zkoušky a vstupních testů.⁵⁸

2.4.1 POLYTECHNIKY

Polytechnik je ve Finsku celkem 28 a působí ve všech regionech země. Jejich zřizovatelem je stát nebo obec, jen malá část škol je soukromá. Obsahově jsou zaměřeny na technické, obchodní, zdravotnické, lesnické aj. obory. Na polytechnikách studuje zhruba 26 000 studentů, každoročně je přijímáno asi 6000 studentů (z přibližně trojnásobného počtu žadatelů). Ve srovnání s českými VOŠ mají tyto finské školy některé podstatné odlišnosti:

- Finské polytechniky jsou sice také řazeny do sektoru terciárního neuniverzitního vzdělávání, avšak studium na nich je ukončováno diplomem a je považováno za ekvivalentní k bakalářskému studiu na vysoké škole. To je umožňováno dvěma vlastnostmi finských polytechnik:
 - Studium je delší, a to 3 – 4 roky, než na českých VOŠ.
 - Studium je organizováno podobným způsobem jako na vysokých školách, tj. na základě kreditního systému.

⁵⁷ Finské školství nabízí rovné příležitosti. *Národní ústav odborného vzdělávání* [online]. 2011 [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/finske-skolstvi-nabizi-rovne-prilezitosti>

⁵⁸ Finské vzdělávání v kostce. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2013, č. 11 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/2013/Zp1305pIIa.pdf>

- Studium je řízeno vymezenými vzdělávacími standardy tak, aby bylo ekvivalentní k nižšímu vysokoškolskému studiu, ale s větším důrazem na praktickou přípravu v podnicích.⁵⁹

Dále je možné studovat pro dosažení polytechnického magisterského titulu po minimálně tříleté praxi. Magisterské studium na polytechnice trvá 1,5–2 roky a titul magistr je ekvivalentní s magisterským titulem z univerzity.⁶⁰

2.4.2 UNIVERZITY

Finsko má 20 univerzit z nichž jsou všechny státní. Deset univerzit víceoborových, tři univerzity ekonomie a podnikatelství, tři technologické univerzity a čtyři akademie umění. Navíc je zde akademie obrany, fungující pod Ministerstvem obrany.

Univerzity udělují bakalářský a magisterský titul, postgraduální licenciát a doktorát. V souladu s novým systémem, zavedeným od r. 2005 studenti nejdříve studují bakalářský studijní obor a po té magisterský navazující. Bakalářské prezenční studium trvá tři roky a odpovídá 180ti kreditům, navazující magisterské trvá dva roky, počet kreditů potřebný pro absolvování tohoto typu studia je 120. V některých oborech jako je např. medicína je studium rozšířeno a trvá déle. Postgraduální studium směřuje k doktorandské hodnosti a trvá čtyři roky. Ve Finsku existuje střední stupeň postgraduálního studia, nazývaný licenciát.⁶¹

Výběr studentů probíhá pomocí přijímacích zkoušek. Uchazeč může přijmout pouze jeden obor vedoucí k získání akademického titulu v příslušném roce.

2.5 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Finsko má dlouhou a bohatou historii vzdělávání dospělých. Vzdělávání dospělých je velmi populární, míra účasti je vysoká i v mezinárodním srovnání.

Úkolem politiky vzdělávání dospělých je zajišťovat kvalifikované pracovní síly, poskytovat možnost vzdělávání dospělým a posilovat sociální soudržnost a spravedlnost. To by mělo podporovat úsilí o prodloužení pracovního života, zvyšovat míru

⁵⁹ PRŮCHA, Jan. *Vzdělávání a školství ve světě: Základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, s.r.o., 1999.

⁶⁰ Finské vzdělávání v kostce. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2013, č. 11 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/2013/Zp1305pIIa.pdf>

⁶¹ VÍCHOVÁ, Alexandra. *Srovnání českého a finského vzdělávacího systému a pojetí estetické výchovy*. Brno, 2012. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita.

zaměstnanosti, zlepšovat produktivitu, vytvořit podmínky pro celoživotní vzdělávání a podporovat multikulturalismus.⁶²

2.6 ROLE „TŘETÍHO SEKTORU“

Autoři Aho, Pitkänen a Sahlberg zdůrazňují roli tzv. „třetího sektoru“ ve finském vzdělávacím systému. „Třetí sektor“ je spojením neziskových a nevládních organizací a dobrovolnických aktivit. Mezi tyto subjekty lze zařadit zdravotní služby, sporty, rekreaci, kulturu a finance. Třetí sektor je považován mnoha zeměmi za velmi důležitý, ale až doposud nedoceněn. Zkušenosti ve Finsku dokazují, že tyto organizace jsou klíčem k utváření kvalitního vzdělávacího systému. Ve srovnání s ostatními zeměmi má Finsko více organizací třetího sektoru, okolo 69,000.⁶³

2.7 VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGŮ A JEJICH NÁPLŇ PRÁCE

Být učitelem na základní škole, zejména na prvním stupni, je ve Finsku populární. Učitel zde dávno není považován za pouhého specialistu, ale za autoritu, vůdčího nositele názoru a aktivního spolutvůrce společnosti. Stejně jako byla ve Finsku dána značná autonomie školám, také učitelé jsou relativně velmi svobodní ve výběru vyučovacích metod a uspořádání svých hodin. Ve Finsku neexistují žádné školní inspekce, ke kultuře finského vzdělávání patří samozřejmě důvěra, že učitel naplní cíle dané národním kurikulem dle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Být dobrým učitelem je ve Finsku otázkou osobní prestiže.⁶⁴

Povolání učitele je tedy ve Finsku prestižní, učitelé jsou respektováni a velmi dobře finančně ohodnoceni. Stejně tak laťka při přijímání uchazečů o studium učitelství je nastavena vysoko. Například v roce 2008 se ke studiu učitelství pro základní školy hlásilo 1 258 uchazečů, a přijato bylo jen 123 z nich, tedy necelých 10 %.⁶⁵

⁶² Finské vzdělávání v kostce. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2013, č. 11 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/2013/Zp1305pIIa.pdf>

⁶³ AHO, Erkki, Kari PITKÄNEN a Pasi SAHLBERG. Policy development and reform principles of basic and secondary education in Finland since 1968. [online]. 2006 [cit. 2015-01-06]. Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/Resources/278200-1099079877269/547664-1099079967208/Education_in_Finland_May06.pdf

⁶⁴ Tajemství úspěchu finského vzdělávání. *Kritické myšlení* [online]. [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: http://www.kritickemysleni.cz/aktuality_show.php?co=259

⁶⁵ Finské školství nabízí rovné příležitosti. *Národní ústav odborného vzdělávání* [online]. 2011 [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/finske-skolstvi-nabizi-rovne-prilezitosti>

Všichni učitelé bez ohledu na to, kde učí, musí mít magisterský diplom. Jsou zároveň velmi dobře motivováni, jelikož jejich práce je ve společnosti oceňována stejně jako práce doktorů a právníků. Učitelství je prestižní povolání a jak již bylo zmíněno, jen malé procento zájemců se úspěšně probouje na univerzitu a jen 10% z absolventů najde práci v oboru. Proto jen ti nejlepší z nejlepších nakonec skončí ve třídách.⁶⁶

Odpovědnost za fungování základních a středních škol nesou jejich ředitelé. Ředitelé školy musí mít vysokoškolský titul a učitelskou kvalifikaci. Kromě toho musí mít příslušné pracovní zkušenosti a certifikát ze školské administrativy nebo jeho ekvivalent.⁶⁷

Na většině stupňů vzdělávání je požadováno, aby se učitelé každoročně účastnili dalšího vzdělávání při zaměstnání, jako součást dohody o platu. Finští učitelé považují další vzdělávání za výsadu, a proto se ho aktivně účastní. Stát také poskytuje programy dalšího vzdělávání, především v oblastech důležitých pro realizaci vzdělávací politiky a reforem. Poskytovatelé vzdělávání se mohou také ucházet o finanční prostředky pro zlepšení profesionálních kompetencí vyučujících. Učitelé jsou považováni za klíčové prvky v zajišťování kvality vzdělávání. Proto je počátečnímu i dalšímu vzdělávání učitelů věnována velká pozornost.⁶⁸

Studie OECD říká, že finští učitelé mají nejvíce pravomocí ve srovnání s ostatními zeměmi OECD. Když se na to podíváte takto, není divu, že je to tak populární profese. Z pohledu ředitele může být učitel opravdu svým pánem. Pokud například nemá dobré výsledky ve srovnávacích testech, nejde ředitel pokárat učitele, ale naopak učitel přichází za ředitelem s tím, že už mu předtím říkal, že nemá pro svou práci dostatečnou podporu. Jde o změnu myšlení, která byla ve Finsku prodělána a díky které mají Finové takový úspěch. Proto má vzdělávání skutečný vliv na společnost.⁶⁹

⁶⁶ V čem se liší český a finský učitel. *EDUin* [online]. 2013 [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: <http://www.eduin.cz/clanky/v-cem-se-lisi-cesky-a-finsky-ucitel/>

⁶⁷ Finské vzdělávání v kostce. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2013, č. 11 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/2013/Zp1305pIIa.pdf>

⁶⁸ Finské vzdělávání v kostce. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2013, č. 11 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/2013/Zp1305pIIa.pdf>

⁶⁹ Co chcete vědět o finském školství I. - III. *EDUin* [online]. 2013 [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: <http://www.eduin.cz/clanky/co-chnete-vedet-o-finskem-skolstvi/>

2.8 BUDOUCNOST FINSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

Ve skutečnosti v současné době ve Finsku není potřeba větší vzdělávací reformy. Nicméně, není zde garance že aktuální situace bude pokračovat, jelikož společnost a ekonomika se mění.

Finsko má před sebou vážné výzvy. Finská populace rapidně stárne. Počet dětí klesá a migrace z vesnic do měst narůstá. V poslední době mnoho finských škol má zkušenosti se vzrůstajícími sociálními a behaviorálními problémy. Žáci žijí v neúplných rodinách, mají zkušenosti s drogami a alkoholem v brzkém věku, tráví mnoho času u počítače, televize a hraním videoher. Školy tedy musí soupeřit s médii a nabídnout dětem více atraktivních aktivit než by našli na ulici. Zachovat si opravdový zájem žáků k učení je nyní jedním z hlavních cílů finského vzdělávání.⁷⁰

Z rozhovoru s finským učitelem základní školy vyplývá, že stejně tak, jako v České republice, i ve Finsku pomalu vzrůstá nedůvěra společnosti ve schopnosti učitelů. Rodiny chtějí, aby učitelé žáky nejenom vzdělávali, ale i vychovávali.

2.9 SROVNÁNÍ FINSKÉHO A ČESKÉHO VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU

V této podkapitole srovnám vzdělávací systémy Finska a České republiky v některých základních znacích.

Základní vzdělávání představuje jeden z největších rozdílů obou školských systémů. Finsko má, na rozdíl od nás, systém jednotné devítileté základní školy, která vznikla v 60. letech 20. století. Jednotná základní škola si především klade za cíl poskytnout všem žákům rovné příležitosti ve vzdělávání, a děti tak nerozděluje podle nadání ani jinak. U nás naopak existují dva stupně základního vzdělávání a nadanější žáci mohou odcházet na víceletá gymnázia nebo do specializovaných matematických či jazykových tříd.

Povinná školní docházka je jak v České republice, tak ve Finsku devítiletá a bezplatná. Děti nastupují do povinného vzdělávání ve Finsku o rok později než v České republice a jejich primární vzdělávání je o rok delší. Organizace výuky je v obou

⁷⁰ AHO, Erkki, Kari PITKÄNEN a Pasi SAHLBERG. Policy development and reform principles of basic and secondary education in Finland since 1968. [online]. 2006 [cit. 2015-01-06]. Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/Resources/278200-1099079877269/547664-1099079967208/Education_in_Finland_May06.pdf

zemích podobná – na prvním stupni mají žáci jednoho učitele, který učí většinu předmětů. Na druhém stupni jsou učitelé odborníci jen na jeden až tři konkrétní předměty. Vyučovací hodina v obou státech trvá čtyřicet – pět minut.

Klasifikační stupnice je v obou systémech výrazně odlišná. Zatímco u nás používáme pět stupňů, 1 vyjadřuje výborné znalosti, finský systém má sedmistupňovou hodnotící škálu, přičemž 10 znamená výborný a 4 nedostatečně. Vícetupňové hodnocení dává učitelům větší možnosti, jak posoudit znalosti a dovednosti žáků, než jak je tomu u nás. To, zda je hodnotící škála nastavena sestupně či vzestupně dle mého názoru není podstatné.

Sociální prostředí, ze kterého žáci pocházejí, má ve Finsku na vzdělávací výsledky nepatrný vliv, což je ojedinělé nejen ve srovnání s naší republikou, ale i v širším světovém rámci.

Studium na vyšší sekundární úrovni vzdělávání je v České republice zahajováno o rok dříve než ve Finsku, což je způsobeno pozdějším zahájením povinného vzdělávání. Studium na gymnáziu bývá ukončováno ve stejném věku v obou zemích, neboť studijní program pro finská gymnázia je koncipován na tři roky oproti čtyřem rokům v České republice. V případě studia na odborných školách se věk finských absolventů o rok posunuje.

Studium na vysokých školách obou zemí je (až na výjimky, kdy dvoustupňové studium nevyhovuje charakteristice oboru např. lékařství) dvoustupňové. Vysoké školy nabízejí bakalářské, magisterské a postgraduální studium, ve Finsku je navíc nabízen mezistupeň postgraduálního studia nazývaný licenciát.

Finské školství je už několik let opakovaný vzor, na který se odvolávají politici i odborná veřejnost. Senátor za ČSSD Marcel Chládek v dubnu 2013 uspořádal v Senátu veřejný seminář na téma: *Možnosti aplikace finského vzdělávacího systému v ČR*, na který pozval nejruznější představitele finské vzdělávací politiky, aby o podstatě jejich vzdělávacího systému informovali zdejší odbornou veřejnost.⁷¹

Ze semináře vyplývá, že v představách studentů je povolání učitele ve Finsku tím nejprestižnějším. V České republice ale na pedagogické fakulty chodí podle průzkumu Scio ti nejméně ambiciózní studenti a nízký plat talentované jedince odrazuje. Mzdy

⁷¹ Co chcete vědět o finském školství I. - III. *EDUin* [online]. 2013 [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: <http://www.eduin.cz/clanky/co-chnete-vedet-o-finskem-skolstvi/>

pedagogů jsou ve srovnání se zeměmi OECD podprůměrné a vysoké společenské prestiži se učitelé také netěší.⁷²

Finští učitelé mají mnohem více času, materiálů, možností i asistentů, kteří jim při výuce pomohou. Jejich postavení ve společnosti je velice vysoké a jejich povolání ctěné. Čeští učitelé bojují ve své práci s množstvím překážek, například nedostatkem financí a materiálního vybavení, a musí řešit i problémy, které ve Finsku řeší asistenti. Z mého pohledu toto vidím jako nedostatek českých škol.

V semináři bylo dále zmíněno, že Finsko je pod průměrem financování na jednoho žáka ve srovnání s ostatními státy Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Přitom ale mají finské děti dopravu do školy a obědy zdarma. „Prvním krokem je tedy efektivita financování a zalepení děr, kudy peníze utíkají. Do českého školství jdou finanční prostředky, které nekončí ve školách, ale mimo systém,“ řekl Chládek.⁷³

⁷² ČSSD chce školství reformovat po finském vzoru, inspekci zatím neruší. *Novinky* [online]. 2013 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/veda-skoly/299930-cssd-chce-skolstvi-reformovat-po-finskem-vzoru-inspekci-zatim-nerusi.html>

⁷³ Tamtéž.

3 HUDEBNÍ VZDĚLÁVÁNÍ VE FINSKU

Hudební výchova byla téměř vždy důležitou součástí učebních osnov finského vzdělávacího systému. Hudební pedagogika byla vyvíjena na základě kombinace finské tradice s novými evropskými trendy.⁷⁴ Předtím, než byl vyvinut první finský vzdělávací systém v 70. letech 19. století, existovaly školy církevní zaměřené na vzdělávání duchovenstva. Hudba byla, vedle latiny a náboženství, jednou z hlavních školních disciplín. V každý školní den byla vyučována hodina zpěvu. Důležitost hudební výchovy pokračovala i v 18. století, kdy denně byla jedna hodina hudební výchovy a ve školách byly zakládány dokonce malé orchestry. Významnost hudební výchovy rapidně klesala v průběhu 19. století. Hudba byla vyučována víceméně jen v dívčích školách, jelikož pro prospektivní civilní zaměstnance hudební dovednosti neměly žádného využití.⁷⁵

V současném finském kurikulu je v hudební výchově přikládán význam nejenom zpěvu, ale i hudbě instrumentální, poslechu, vlastní seberealizaci a řadě kreativních prací. Hudba je chápána jako prostředek k osobnímu rozvoji dítěte. Osobní zkušenost žákovi přinese pozitivní postoj a zájem o hudbu po celý život.⁷⁶ Hudba je také chápána jako velmi užitečný nástroj k seznámení a pochopení jiných kultur. V hodinách hudební výchovy se studenti mohou seznámit s odlišnými žánry a styly hudby mnoha národů.⁷⁷

3.1 HUDEBNÍ VÝCHOVA V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Prostřednictvím malování, kreslení, zpívání, vyrábění různých předmětů, divadelních představení, tance a pohybu se rozvíjí především fantazie a kreativita dětí.

Děti se seznamují se základními zvuky a vlivem hudby na lidskou komunikaci. Na tomto stupni vzdělávání se dětem zprostředkovávají umělecké zážitky a děti se učí diskutovat o tom, co viděly nebo slyšely. Prostřednictvím hry, prozkoumávání

⁷⁴ Roots, current trends and future challenges in music education in Finnish schools. *Mv Helsinki* [online]. [cit. 2015-02-19]. Dostupné

z:[http://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri\[12kieliok\]2.pdf](http://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri[12kieliok]2.pdf)

⁷⁵ RUISMÄKI, Heikki a Inkeri RUOKONEN. Roots, current trends and future challenges in music education in Finnish schools. *Mv Helsinki* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné

z:[http://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri\[12kieliok\]2.pdf](http://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri[12kieliok]2.pdf)

⁷⁶ RUISMÄKI, Heikki a Inkeri RUOKONEN. Roots, current trends and future challenges in music education in Finnish schools. *Mv Helsinki* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné

z:[http://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri\[12kieliok\]2.pdf](http://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri[12kieliok]2.pdf)

⁷⁷ Z praktické zkušenosti jsem měla možnost rovněž zaznamenat ve finských učebnicích hudební výchovy písně různých národů, například národní písně Francie, Německa, Austrálie, Itálie a podobně.

a experimentování v umělecké oblasti se děti dozvídají více o okolním světě i o sobě samých.⁷⁸

3.2 HUDEBNÍ VÝCHOVA V ZÁKLADNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Cílem hudební výchovy na základní škole je vzbudit zájem žáků o hudební umění, naučit je komunikaci prostřednictvím hudby a pomoci jim k celkovému hudebnímu růstu. Jedním z dalších cílů je vést žáky k uvědomění si, že hudba je spjatá s místem a časem. Studenti se učí, že hudba je proměnná v čase, v odlišných kulturách a pro každého člověka má jiný význam. Hudební dovednosti žáci získávají soustavnou a pravidelnou přípravou založenou na procvičování. Pomocí hudebních činností se rozvíjí také sociální dovednosti žáků, jako je zodpovědnost, konstruktivní kritika, tolerance a povědomí o rozmanitosti kultur. V hodinách hudební výchovy je cílem dodat odvahu k hudebnímu vyjádření a vlastním hudebním nápadům. Samozřejmostí je využívání možností technologie a médií.⁷⁹

Počet hodin hudební výchovy záleží na dané škole. V prvních šesti ročnících je minimum jedna hodina týdně. V sedmé třídě je rovněž povinna jedna hodina hudební výchovy týdně. V osmém a devátém ročníku základní školy se hudební výchova stává volitelným předmětem. Hudební třídy (viz podkapitola č. 3.4.1), které většinou začínají ve třetím ročníku, obvykle poskytují čtyři hodiny hudební výchovy týdně.⁸⁰

V průběhu první šesti ročníků je hudební výchova většinou vyučována třídním učitelem, který vyučuje většinu předmětů. Ve zbývajících třech ročnících je hudební výchova vyučována učitelem hudební výchovy.⁸¹

⁷⁸ VÍCHOVÁ, Alexandra. *Srovnání českého a finského vzdělávacího systému a pojetí estetické výchovy*. Brno, 2012. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita.

⁷⁹ National core curriculum for basic education. *Finnish national board of education* [online]. [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: http://oph.fi/download/47673_core_curricula_basic_education_4.pdf

⁸⁰ RUISMÄKI, Heikki a Inkeri RUOKONEN. Roots, current trends and future challenges in music education in Finnish schools. *Mv Helsinki* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: [http://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri\[12kieliok\]2.pdf](http://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri[12kieliok]2.pdf)

⁸¹ RUISMÄKI, Heikki a Inkeri RUOKONEN. Roots, current trends and future challenges in music education in Finnish schools. *Mv Helsinki* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: [http://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri\[12kieliok\]2.pdf](http://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri[12kieliok]2.pdf)

1. – 4. ročník:

Cíle hudebního vzdělávání jsou vymezeny v národním kurikulárním dokumentu následovně:

- žáci se učí používat přirozeně svůj hlas mluvením a zpíváním a dokáží vyjádřit své pocity prostřednictvím zpěvu, pohybů a hrou na hudební nástroje jak sami, tak ve skupině,
- žáci dokáží vnímat hudbu aktivně a soustředěně,
- žáci komponují na základě užívání rozdílných prvků hudby,
- žáci chápou rozdílnost hudebního světa,
- žáci zažívají hudbu prostřednictvím široké škály zvuků a rozmanitých stylů hudby,
- žáci jednají odpovědně jako rovnocenní členové skupin v průběhu hudebních aktivit.

Náplň hodin hudební výchovy:

- cvičení zaměřené na používání mluveného hlasu a zpěvu, věkově vhodné zpěvní hry,
- repertoár písní: zpěvní cvičení zaměřené na přípravu žáků k vícehlasému zpěvu,
- instrumentální repertoár a cvičení, které připraví žáky ke společnému muzicírování, učí se používat rytmus, melodii a hudební nástroje včetně používání svého těla jakožto hudebního nástroje,
- komponování a improvizace,
- základní pojetí hudebních prvků- rytmus, melodie, harmonie, dynamika, barva a forma- ve spojení s poslechem, pohybovým ztvárněním a komponováním,
- vokální, instrumentální a poslechový repertoár seznamuje žáky s finským i světovým hudebním uměním z různých období a stylů.

Ke konci čtvrtého ročníku by žáci měli:

- vědět, jak správně použít hlas při jednohlasém zpěvu s ostatními žáky,
- být schopni pochopit základní rytmus a užívat jej v instrumentálních cvičeních a hraním na hudební nástroje,
- zvládnout repertoár písní,
- vědět jak, jako individualita a zároveň člen skupiny, přijít s jejich vlastními hudebními řešeními například ve cvičeních zaměřených na melodii, rytmus, pohyb či ve cvičeních typu otázka/odpověď,

- rozeznat hudbu, kterou slyší a být schopni vyjádřit poslechové zkušenosti užíváním slov, obrazu a pohybu.⁸²

5. – 9. ročník:

V těchto ročnících hudba a hudební zkušenosti jsou analyzovány a žáci se učí jak užít hudební pojmy a notaci v souvislosti s hraním a poslechem hudby.⁸³

Cíle hudebního vzdělávání jsou vymezeny v národním kurikulárním dokumentu následovně:

- žáci udržují a zdokonalují jejich schopnosti v různých oblastech hudebního vyjádření, chovají se jako rovnocenní členové skupin při hudebních aktivitách,
- žáci kriticky zvažují a evaluují rozmanité druhy hudebních zvuků,
- žáci rozšiřují a prohlubují své znalosti co se týče hudebních stylů a žánrů hudby,
- žáci se učí základním prvkům hudby, a to zejména rytmu, melodii, harmonii, dynamice, zabarvení tónů,
- žáci užívají kreativních vztahů k hudbě.

Náplň hodiny hudební výchovy:

- výuka zpěvu,
- jednohlasý a vícehlasý repertoár, který zahrnuje rozličné styly a žánry,
- žáci se věnují hře na různé hudební nástroje tak, aby mohli hrát jak sami, tak s ostatními žáky,
- instrumentální repertoár reprezentuje různé hudební styly a žánry,
- různorodý hudební poslech a jeho analýza na základě času, lokace a kultury,
- pomocí poslechu hudby se žáci seznamují s finským i světovým hudebním uměním z různých období a stylů,
- experimentování s vlastními hudebními nápady na základě improvizování, komponování a aranžování užitím zvuků, písní, hudebních nástrojů, pohybů či hudební technologie.

Ke konci základní školy by žáci měli:

- účastnit se hromadného zpěvu a vědět, jak zpívat na základě správné intonace a správného rytmu,

⁸² National core curriculum for basic education. *Finnish national board of education* [online]. [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: http://oph.fi/download/47673_core_curricula_basic_education_4.pdf

⁸³ National core curriculum for basic education. *Finnish national board of education* [online]. [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: http://oph.fi/download/47673_core_curricula_basic_education_4.pdf

- jako individualita zvládnout základní techniky rytmického, melodického či harmonického nástroje a tím být schopen hrát v souboru,
- poslechem různých druhů hudby se naučit diskutovat o svých prožitcích a myšlenkách,
- vědět jak poslouchat vlastní hudbu stejně tak, jako hudbu produkovanou druhými, a tím pádem být schopni účastnit se hudebních aktivit s ostatními žáky,
- umět rozlišovat mezi jednotlivými hudebními žánry, obdobími a hudebními kulturami,
- znát nejdůležitější finskou hudbu,
- vědět, jak použít hudební prvky při vytváření a realizaci vlastní hudebních nápadů a myšlenek.⁸⁴

3.3 HUDEBNÍ VÝCHOVA VE STŘEDNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Cíle hudebního vzdělávání ve středním vzdělávání jsou vymezeny v národním kurikulárním dokumentu následovně:

- žáci si vědomě budují vztah k hudbě, hodnotí ji a naslouchají jiným názorům,
- žáci se naučí vyjadřovat se prostřednictvím zpěvu a hry na hudební nástroje,
- žáci rozvíjí své schopnosti v poslechu a interpretaci hudby,
- žáci prohlubují své znalosti různých hudebních žánrů, stylů a dějin hudby,
- žáci objevují svou vlastní kulturní identitu a učí se porozumět rozmanitosti hudební kultury,
- žáci se učí porozumět významu hudby a zvuku v médiích,
- žáci se učí jednat zodpovědně a dlouhodobě spolupracovat s ostatními,
- žáci si stanovují vlastní cíle ve studiu hudebního umění.⁸⁵

Hudební vzdělávání se dle národního vzdělávacího programu dělí na povinné a specializované kurzy.⁸⁶ Jeden z povinných kurzů nese název **Hudba a já**. V tomto kurzu si studenti hledají vlastní cestu k hudebnímu umění prostřednictvím hudebních projektů, interpretace a poslechu hudby. Studenti se dozvídají o hudebních aktivitách svých spolužáků a seznamují se s místní hudební scénou. Nedílnou součástí hudebního

⁸⁴ National core curriculum for basic education. *Finnish national board of education* [online]. [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: http://oph.fi/download/47673_core_curricula_basic_education_4.pdf

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Tamtéž.

vzdělávání je prohlubování dovedností v oblasti zpěvu a hře na hudební nástroje. Tento kurz se snaží o utříbení dosavadních znalostí z hudebního umění.

Další z povinných kurzů nese název **Polyfonní Finsko**. Zde se studenti učí především o finském hudebním umění za účelem posílení kulturní identity. Studenti se seznamují nejen s charakteristickými rysy finského hudebního umění, ale také s vlivy evropského a světového hudebního umění ve Finsku. Studenti se zabývají různými žánry hudby, zejména populární, uměleckou a lidovou hudbou. Studenti se učí komunikaci a vyjadřování se prostřednictvím vlastních hudebních činností. Dále se prohlubují komunikační a poslechové dovednosti.⁸⁷

Následující kurzy jsou studentům nabízeny jako specializační:

- Otevření se hudbě.
- Odkaz a vliv hudebního umění.
- Hudební projekt.⁸⁸

V rámci kurzu **Otevření se hudbě** se studenti detailněji věnují méně známým hudebním žánrům a kultuře. Snaží se porozumět způsobu, jakým si každá kultura buduje hudební umění. Studenti zkoumají podobnosti či rozdíly mezi hudební praxí v různých kulturách.

V kurzu **Odkaz a vliv hudebního umění** se studenti seznamují s použitím hudby a jejími možnými vlivy v rámci různých uměleckých rovin i médií. Studenti se zabývají rolí hudby ve filmu, divadle, masmédiích a na internetu, zkoumají vztahy mezi hudbou a textem, obrazem a pohybem.

V posledním nabízeném kurzu **Hudební projekt** si studenti plánují a realizují svůj vlastní hudební projekt, buď samostatně, nebo ve spolupráci s ostatními. Výsledkem projektu může být například menší koncert, nahrávka nebo jiný kulturní projekt.⁸⁹

Odborné vzdělávání: Obor „Hudba a estetická výchova“

V rámci tohoto programu se studenti mohou specializovat na obor Hudebník, Hudební technik nebo Ladič klavírů. Tyto tři zmíněné obory mají ve své specializaci

⁸⁷ VÍCHOVÁ, Alexandra. *Srovnání českého a finského vzdělávacího systému a pojetí estetické výchovy*. Brno, 2012. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita.

⁸⁸ National core curriculum for upper secondary schools. *Finnish national board of education* [online]. 2003 [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: http://www.oph.fi/download/47678_core_curricula_upper_secondary_education.pdf

⁸⁹ VÍCHOVÁ, Alexandra. *Srovnání českého a finského vzdělávacího systému a pojetí estetické výchovy*. Brno, 2012. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita.

estetické působení obsažené. Hudebník se v rámci své specializace věnuje praktické hře na vybraný hudební nástroj a výběru repertoáru, samozřejmostí je prohlubování znalostí a dovedností hudebního umění. Na výběr má ze široké nabídky volitelných kurzů, týkajících se praktických dovedností z hudební oblasti, jako například sólová hra nebo zpěv, hra ve skupině, komponování hudby nebo dirigování sboru nebo skupiny. Hudební technik se v rámci svého oboru seznamuje s prací v hudebním studiu a zvukovými systémy, věnuje se také hře na hudební nástroje a může si také vybrat ze široké nabídky volitelných kurzů z oblasti hudebního umění, jako je aranžování hudby, využití technologií v hudební produkci a produkční práce. V rámci poslední specializace Ladič klavírů se studenti věnují svému oboru v předmětech ladění a údržba klavírů a mohou si také vybrat z nabídky volitelných předmětů, jako je například oprava klavírů.⁹⁰

3.4 ZPŮSOB A ORGANIZACE DALŠÍHO HUDEBNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

3.4.1 HUDEBNÍ TŘÍDY

V rámci základní školy je možné studovat ve speciální hudební třídě. Hudební třídy mohou být sestaveny od prvního ročníku, ale častěji začínají od ročníku třetího. Žáci jsou vybráni skrz hudebně dovednostní test. Hudební třídy poskytují rozšířenou výuku hudební výchovy, obvykle čtyři hodiny hudební výchovy týdně.⁹¹

V současnosti je ve finských základních školách 530 hudebních tříd se zhruba 14,000 žáky. Středních škol, které se hudebně specializují, je ve Finsku celkem deset.⁹²

3.4.2 HUDEBNÍ INSTITUCE A KONZERVATOŘE

Veřejných hudebních institucí, které vyučují hudebním nástrojům a zpěvu, je ve Finsku celkem 89. Kromě toho jsou zde hudební instituce soukromé, takže dohromady hovoříme o 150 hudebních institucí.

Hudební instituce navštěvují převážně děti ve věku od 7 do 18 let, někteří studenti začínají dokonce dříve. Nicméně hudební instituce rovněž poskytují vzdělávání určené

⁹⁰ VÍCHOVÁ, Alexandra. *Srovnání českého a finského vzdělávacího systému a pojetí estetické výchovy*. Brno, 2012. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita.

⁹¹ RUISMÄKI, Heikki a Inkeri RUOKONEN. Roots, current trends and future challenges in music education in Finnish schools. *Mv Helsinki* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: [http://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri\[12kieliok\]2.pdf](http://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri[12kieliok]2.pdf)

⁹² RUISMÄKI, Heikki a Inkeri RUOKONEN. Roots, current trends and future challenges in music education in Finnish schools. *Mv Helsinki* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: [http://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri\[12kieliok\]2.pdf](http://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri[12kieliok]2.pdf)

dospělým a děti předškolního věku můžou navštěvovat hudební školky organizované v těchto institucích.

Obvykle, každý institut má své vlastní kurikulum, které je navrženo na základě směrnice Národního programu pro vzdělávání.

Studenti mohou projít dvěma stupni. První stupeň, do kterého jsou děti vybírány na základě zkoušky, trvá 8 až 10 let. Dále student může pokračovat na dalším, druhém stupni, který trvá zhruba čtyři roky. Výuková hodina probíhá zpravidla jednou týdně.⁹³

Finsko má jedenáct konzervatoří. Vysoké hudební vzdělání poskytuje pouze Sibelius Academy v Helsinkách, která je financována finskou vládou. Studenti si mohou vybrat z programů: Hudební umění (sedm nástrojových oddělení), Jazzová hudba, Folková hudba, Církevní hudba, Hudební vzdělávání, Hudební technologie, Zpěv, Dirigování, Skladba, Hudební teorie a dvouletý obor Hudební management.

Univerzita v Oulu a Jyväskylä nabízí bakalářské a magisterské programy v hudebním vzdělávání pro studenty učitelství základních škol, středních škol a vzdělávání dospělých.

3.5 BUDOUCNOST FINSKÉHO HUDEBNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

V této podkapitole jsou uvedeny úkoly ke zlepšení finského hudebního vzdělávání. Podle H. Ruismäki a I. Ruokonena by se mělo do hudebního vzdělávání zařadit více:

- výzkumu v hudebním vzdělávání,
- nových technologií a médií v hudebním vzdělávání,
- hudebního vzdělávání pro hudebně talentované děti,
- kulturních a multikulturních aspektů: „dětská práva“, „hudba náleží každému“,
- podpory (doškolení, finanční pomoc),
- kooperace na místní, národní a mezinárodní úrovni.⁹⁴

⁹³ RUISMÄKI, Heikki a Inkeri RUOKONEN. Roots, current trends and future challenges in music education in Finnish schools. *Mv Helsinki* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: [http://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri\[12kieliok\]2.pdf](http://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri[12kieliok]2.pdf)

⁹⁴ Tamtéž.

3.6 SROVNÁNÍ HUDEBNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ VE FINSKU A V ČESKÉ REPUBLICE

Hudební výchova je v České republice i ve Finsku povinným vyučovacím předmětem na základních školách. Čeští i finští žáci se věnují práci s hlasem, hrou na hudební nástroje a poslechovým činnostem. Počet hodin hudební výchovy ve Finsku by mohl být, tak jako v České republice, ve školním kurikulu větší.

Všechny základní školy v České republice i ve Finsku mají povinnost vytvářet své vlastní učební osnovy v souladu s požadavky uvedenými ve vládních vzdělávacích dokumentech. Tyto dokumenty se v České republice nazývají rámcové vzdělávací programy. Finsko má tzv. národní kurikulum, které je platné pro povinné vzdělávání.

Z porovnání obsahu učiva hudební výchovy na základních školách vyplývá, že výuka hudební výchovy je v obou zemích pojata převážně prakticky. Důraz je kladen na rozvíjení hudebních schopností, znalostí a dovedností žáků, prostřednictvím různých hudebně pohybových činností. Děti se učí hudbu interpretovat, tvořit, vnímat a hodnotit.

Hudba tvoří velkou část finské kultury, a tak není divu, že hudební výchova ve Finsku má velký společenský význam. Finští žáci tento předmět neberou jako „oddychový“, jak to občas můžeme vidět v českých hodinách hudební výchovy. Ať už se jedná o hudbu tradiční či hudbu populární, Finové přikládají více důrazu na vlastní, finskou hudbu, než na hudbu celosvětovou. Vyplývá to z národního rysu Finů, který spočívá ve vysokém národním uvědomění a vlastenectví.

Nicméně, zásadním rozdílem, kterého si lze všimnout je rozdíl v materiální vybavenosti českých a finských učeben hudební výchovy. Jestliže v českých učebnách není dostatek hudebních nástrojů ani zpěvníků, nemohou být dobře rozvíjeny praktické dovednosti žáků. Na základě analýzy státních učebních osnov hudební výchovy lze konstatovat, že český hudebně vzdělávací systém umožňuje rozvíjet hudebnost dětí stejně dobře jako systém finský. Záleží především na učitelích, jaké vyučovací metody zvolí a jaké výsledky jejich výuka přinese, k čemuž by měli mít i odpovídající materiální vybavení.

Zajímavé je rovněž srovnání finských hudebních institucí a českých základních uměleckých škol, které vycházejí z dlouhodobé tradice hudebního školství v českých zemích. Jestliže se budeme orientovat pouze na sektor veřejného školství, nalezneme ve

Finsku 89 veřejných hudebních institucí, které k roku 2007 navštěvovalo 62,600 žáků.⁹⁵ Základní umělecké vzdělávání v České republice poskytovalo ve školním roce 2010/2011 celkem 485 škol, přičemž hudební obor studovalo 151,500 žáků.⁹⁶ Vzhledem k počtu obyvatel jednotlivých zemí nám vyjde pozitivní skutečnost, že v České republice i ve Finsku studuje hudbu významný počet jejich obyvatel.

⁹⁵ Number of comprehensive schools and comprehensive school level special education schools down by 130 from 2006. *Statistics Finland* [online]. 2008 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: http://www.stat.fi/til/kjarj/2007/kjarj_2007_2008-02-22_tie_001_en.html

⁹⁶ Základní umělecké školy - výuka, počty žáků a oborů. *Tydeník školství* [online]. 2011, č. 29 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: <http://www.tydenik-skolstvi.cz/archiv-cisel/2011/29/zakladni-umelecke-skoly-vyuka-pocty-zaku-a-oboru/>

4 VÝZKUMNÁ ČÁST: HUDEBNÍ VÝCHOVA NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE V OULU

4.1 PŘEDMĚT A CÍLE VÝZKUMU

V této kapitole podám zprávu o výsledcích svého výzkumu, jehož předmětem bylo popsat své osobní empirické zkušenosti z pracovní stáže ve finské základní škole Oulun normaalikoulu, Koskela.

Cílem tohoto výzkumu bylo poznat a popsat způsob práce v hodinách hudební výchovy, vybavení a materiální možnosti při vyučování a z toho plynoucí celkové atmosféry školy. Dalším cílem bylo pomocí dotazníků zmapovat současný pohled finských učitelů výše uvedené základní školy na finské hudební vzdělávání.

Jsem si vědoma, že výsledky výzkumu nebude moci zobecnit a posuzovat podle nich stav hudebního vyučování na základní škole ani celkovou koncepci hudební výchovy ve Finsku. Přesto se domnívám, že i tato malá sonda do vyučovací praxe na reálné finské základní škole může přinést zajímavé poznatky pro hudební pedagogiku a inspirace pro české učitele.

Stěžejním způsobem práce byla moje osobní empirická zkušenost. Hlavní metodou práce se tedy stalo přímé osobní pozorování vyučovacího procesu, podpořené dotazníky a rozhovory s pedagogy a analýzou dokumentů i internetových zdrojů.

4.2 ORGANIZACE, PRŮBĚH A METODIKA VÝZKUMU

4.2.1 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO PROSTŘEDÍ

Ze svého pobytu ve finském městě Oulu⁹⁷ jsem měla možnost v rámci pracovní stáže navštívit jednu z místních základních škol. Stáž, která byla dotována programem Erasmus+, probíhala na finské základní škole Oulun normaalikoulu, Koskela pětikrát týdně v průběhu necelých tří měsíců.

Na této jsem škole působila jako asistentka výuky anglického jazyka, kde mou hlavní náplní byla individuální práce s dětmi migrantů, kteří zaostávají v tomto předmětu či naopak jsou rodilými mluvčími, například žáci z Kanady. Další, neméně významnou prací, byla asistence v hodinách hudební výchovy. V těchto hodinách jsem měla možnost doprovázet na klavír finské písně, učit žáky písně české, společně s dětmi muzicírovat

⁹⁷ Oulu je největší město v severním Finsku. Se svými 190 000 obyvateli se řadí na šesté místo mezi největšími finskými městy.

a pomáhat s organizačními věcmi. V neposlední řadě jsem prezentovala žákům Českou republiku a účastnila se mimo rozvrhových akcí školy.

Tato škola poskytuje vzdělání 243 žákům prvního stupně základní školy (1. – 6. ročník) prostřednictvím 19 učitelů na stálý pracovní poměr, 6 učitelů na vedlejší pracovní poměr, 2 speciálních pedagogů, 2 asistentů, 2 učitelů jazyka a školního psychologa.

Základní škola je lokalizována v blízkosti rodinných domů. Je situována v části Koskela, což je jedna ze severních částí města Oulu, okolo pěti kilometrů od centra města. V této oblasti žije značná část přistěhovalců, což také vysvětluje větší počet imigrantů v základní škole.

V Oulu je Oulun normaalikoulu, Koskela součástí základních škol, kde studenti učitelství prvního stupně vykonávají své průběžné a souvislé praxe.

Škola informuje rodiče o tom, co se v ní děje, prostřednictvím online databázi a systémů.

Průměrný počet žáků ve třídách je 20. V každém ročníku jsou dvě třídy, které mají svého třídního učitele.

Každý školní den výuka začíná ve čtvrt na devět a končí buď ve čtvrt na dvě nebo ve čtvrt na tři, záleží na třídě a jednotlivých dnech.

Vyučovací hodina trvá čtyřicet-pět minut a mezi hodinami jsou patnáctiminutové přestávky. Každou přestávku děti tráví venku na místní zahradě hraním her. Dozor tam s nimi mívá vždy jeden z učitelů. Na školní dvůr se chodí celý školní rok, téměř za každého počasí.

Přestávka na oběd trvá třicet minut a oběd je servírován ve školní jídelně. Jako každá finská základní škola (viz podkapitola č. 2.2), Oulun normaalikoulu, Koskela nabízí žákům každý den jedno teplé jídlo zdarma. Toto jídlo zahrnuje hlavní chod, salát, chléb a mléko ve formě švédského stolu. Samozřejmě je i vegetariánský hlavní chod. Děti si jídlo na talíř nabírají sami. Žáci společně s učiteli konzumují oběd v příjemné jídelně s květinami či jinými dekoracemi na stolech.

Většinou děti do školy chodí pěšky nebo jezdí na kole, protože vzdálenost od domova je krátká. Jak již bylo zmíněno, limit pro zajištění dopravy je pět kilometrů od domova k nejbližší škole. Pokud je vzdálenost kratší, musí chodit dítě pěšky či jezdit na kole, pokud je vzdálenost delší, zajišťuje dopravu orgán místní správy. V městech hradí náklady na použití veřejné hromadné dopravy, na vesnicích poskytuje dopravu formou školních autobusů či taxíků. V případě školy Oulun normaalikoulu byla doprava zajišťována oběma způsoby.

Každý pátek od devíti hodin se pořádá besídka, kterou nacvičuje vždy jedna třída. Besídka má formu převážně hudebních či dramatických vystoupení v časovém rozmezí patnácti minut.

V dny předcházející některým významným událostem, jako například Den nezávislosti Finska či svátek vánoční, se společně dva ročníky setkávají v hodinách hudební výchovy i mimo ni a nacvičují hudební vystoupení na besídky k těmto událostem.

Celkem pochopitelně ve Finsku, kde se téměř osmdesát procent obyvatel hlásí k luteránské církvi (viz kapitola č. 1), je náboženství na školách jedním z povinných předmětů. Děti z rodin s jiným nebo žádným náboženským vyznáním mají místo náboženství etiku.

Jak již bylo řečeno, školu navštěvuje vysoký podíl imigrantů, což samo o sobě klade vysoké nároky na pedagogy i na žáky samotné. Pro ně je každoročně k dispozici roční přípravná třída. Program je zaměřený hlavně na jazyk a nekognitivní dovednosti. Po jeho absolvování přecházejí do hlavního vzdělávacího proudu s tím, že i později navštěvují specializované hodiny finštiny jako druhého jazyka.

Asistenti a speciální pedagogové spolupracují s vyučujícími jednotlivých předmětů, berou si z kmenových tříd malou skupinku žáků s problémy v jednotlivých předmětech a poskytují jim speciální péči, nebo zajišťují individuální pomoc žákům přímo v kmenových třídách.

Škola zajišťuje volnočasové aktivity a kroužky po skončení školního dne, jako například fotbal, florbal, komponování hudby či hra na ukulele, které jsem se aktivně každé pondělí s dětmi účastnila.

Zajímavé je možná to, že žáci píší ve škole zásadně obyčejnou tužkou a to až do nejvyšších tříd. Plnicí pera ani jiná pera se nepoužívají.⁹⁸

4.2.2 POZOROVÁNÍ

Pozorování je jedním z nejběžnějších způsobů získávání informací. Jako vědecko-výzkumná metoda je pozorování obvykle považováno za řízené, záměrné, plánovité, cílevědomé a systematické vnímání výchovných jevů a procesů. Jde o sledování přirozeného průběhu těchto procesů, pozorovatel do nich nevnáší žádné podněty ani je záměrně neovlivňuje a snaží se o jejich objektivní posouzení (i když určitou míru subjektivity nelze vyloučit). Pozorování umožňuje díky přímé smyslové zkušenosti

⁹⁸ Prakticky v každé finské základní škole se píše obyčejnou tužkou.

poznávání jevové, vnější stránky skutečnosti. Výhodou pozorování je, že lze sledovat více jevů najednou v jejich vzájemných vazbách a v přirozeném průběhu či je zachytit v jejich časové posloupnosti.⁹⁹

Nejvhodnější metodou ke zmapování průběhu běžné hodiny hudební výchovy a celkové atmosféry školy bylo zvoleno pozorování. Ve finské základní škole šlo o extrospekci, o pozorování nestrukturované a přímé.

Pozorování ve finské základní škole probíhalo pětkrát týdně v průběhu necelých tří měsíců. A to od 1.10.2014 do 22.12.2014. V pondělí a v pátek jsem byla ve škole přítomna od 9:00 do 14:15. V úterý od 8:15 do 13:15 a ve středu a ve čtvrtek od 8:15 do 14:15. Celkově jsem ve škole strávila 296 hodin.

Objektem pozorování byli hlavní aktéři hudebně výchovného procesu (učitel a žáci) a předmětem pozorování bylo prostředí, v němž se uskutečňují hudební aktivity dítěte, veškeré dění v hodině a repertoár hudebních činností.

Používáním způsobu registrace pomocí systému lístků s okamžitými postřehy pozorovaných jevů se lístky později třídily a následně analyzovaly.

Pozorování se však většinou kloubí s ostatními výzkumnými metodami.¹⁰⁰ V této práci bylo doplněno o metodu dotazníku (viz podkapitola níže).

4.2.3 DOTAZNÍK

Dotazník je založen na písemném kladení otázek a na získávání písemných odpovědí. Skládá se ze souboru otázek či krátkých tvrzení, k nimž zkoumaná osoba uvádí konkrétní fakta, okolnosti, názory, postoje, stanoviska apod.¹⁰¹

Důvodů, proč byla zvolena tato metoda, je hned několik. Oproti rozhovoru je časově úspornější, jsou přesněji zachyceny informace, lze snáze zpracovat data a je vhodný k hromadnému získávání výzkumných údajů. Výhodou této metody je jednoduché zpracování a vyhodnocení a také je to jedna z nejméně dotěrných metod průzkumu-respondent jej může vyplnit v klidu domova.¹⁰²

⁹⁹ VÁŇOVÁ, Hana a Jiří SKOPAL. *Metodologie a logika výzkumu v hudební pedagogice*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Dotazník je... *Dotazník - online* [online]. 2007 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.dotaznik-online.cz/index.htm>

Využití dotazníku jako výzkumné metody má však i své zápory. Musíme vzít v úvahu jistou subjektivitu ve výpovědích (respondent se může stylizovat do ideální odpovědi nebo nemusí být ochoten odkrývat své skutečné postoje a soudy).¹⁰³

4.3 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

4.3.1 POZOROVÁNÍ – VYHODNOCENÍ

4.3.1.1 Atmosféra školy

Při vstupu do školy hlavním vchodem se ocitnete v dlouhé chodbě, kde mají žáci pověšené bundy a odložené boty, jelikož šatny zde nemají. Když přijdete poprvé do této školy, nemůžete si nevšimnout velice rodinné atmosféry, která zde panuje.

Na první pohled bylo zřejmé, že tato škola na žácích a kvalitě vyučování nešetří a to nejen finančně, ale nikdo nešetří ani úsilím a vlastní energií, pokud jde o to zabezpečit žákům kvalitní vzdělání.

Nelze si nevšimnout, že mezi učitelem a žákem je vztah partnerů. Tento vztah je velmi bezprostřední, neformální a mnohdy až přátelský. Žáci oslovují učitele jejich křestními jmény a tykají jim. Toto však není specifické jen pro finské školy nižšího stupně vzdělávání, neboť neformální oslovování a tykání mezi lidmi je velmi běžné ve finské společnosti vůbec. Důležité však je, že učitel i přes tento neformální přístup má ve třídě potřebnou autoritu. Toto pojetí platí také na univerzitách, kde komunikace mezi vyučujícím a studentem probíhá téměř neformálně (čehož jsem byla sama svědkem v rámci mé studijní stáže ve městě Oulu).

4.3.1.2 Materiální zabezpečení

Překvapením pro mne byla vybavenost tříd, kde v každé třídě je počítač s bohatým výukovým softwarem, smartboard a projektor. Každá učebna je vybavena pro potřeby daného předmětu. Například ve třídě rukodělných prací žáci můžou najít vše, od látek, dekorací až po několik šicích strojů.

Žáci v jednotlivých třídách mají každý svou vlastní lavici, která zároveň slouží jako místo, kde si odkládají většinu svých učebních pomůcek a tak učebnice nemusí nosit každý den domů.

¹⁰³ VÁŇOVÁ, Hana a Jiří SKOPAL. *Metodologie a logika výzkumu v hudební pedagogice*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007.

Škola je vybavena školní tělocvičnou, počítačovou učebnou a malou knihovničkou pro žáky, kde si mohou půjčit knihy ke studijním účelům, pohádky a také anglickou literaturu.

V rámci celého areálu školy žáci mohou využít odpočinková místa s křesly či sedací soupravou.

Třídy jsou vymalované příjemnými barvami, vyzdobené dětskými výtvy a téměř v každé učebně najdeme pohodlná křesla či sedací soupravy.

Učitelé mají k dispozici kopírovací centrum vybavené kopírkou s tiskárnou a řezačkou.

4.3.1.3 Učebna hudební výchovy

Výuka hudební výchovy probíhá ve výborně vybavené odborné učebně (viz Příloha č. 6), která je prostorná, velmi dobře akusticky izolovaná. Můžeme zde nalézt klavír, klávesy, basovou kytaru, dvě elektrické kytary, zesilovací techniku, šest mikrofonů, reproduktory, šestnáct kytar a osm ukulelí, osm afrických bubnů, bicí soupravu, různé druhy metalofonů, xylofonů a zvonkoher, zobcové flétny, deset kantelí¹⁰⁴, hudební nástroje Orffova instrumentáře a učebnice hudební výchovy pro jednotlivé ročníky. Samozřejmě je i počítač, promítací plátno a projektor. Dále pak v každé kmenové třídě učitelé mají taktéž k dispozici svůj vlastní klavír.

4.3.1.4 Průběh a struktura hodiny hudební výchovy

Vyučovací hodina hudební výchovy trvá čtyřicet-pět minut. Téměř vždy se žáci na výuku přesouvají do výše zmíněné odborné učebny hudební výchovy. Zřídka se zůstávají ve své kmenové třídě. Po odzvonění začátku hodiny se žáci seřadí ve své třídě, kde si je vyzvedne učitel hudební výchovy. Po příchodu do hudebny si žáci vezmou židli a vytvoří kruh uprostřed místnosti. Následuje přivítání učitele s žáky a sdělení průběhu vyučovací hodiny. Obsah hodiny závisí na tématu a vyučovaném ročníku. Zpravidla po pozdravu pokračuje učitel s rozezpíváním žáků, které je založeno někdy na pěveckých cvičeních, ale

¹⁰⁴ Finským národním hudebním nástrojem je strunné kantele. Konvenční kantele má obvykle pět strun a dřevěné tělo. Moderní koncertní kantele může mít až 36 strun a přepínací mechanismus, díky kterému lze hrát púltóny. Podobně jako při hře na citeru lze při hraní nástroj opřít o stehna nebo položit na malý stolek. Vybrnkávat lze buď prsty nebo trsátkem. Nyní je kantele používáno jak tradičním, tak moderním způsobem. Například bylo vyvinuto elektrické pětistrunné kantele a zvuk tohoto nástroje můžeme slyšet nejen ve finské folkové hudbě, ale také v různorodých celosvětových hudebních stylech.

spíše se uskutečňuje pomocí reprodukce již osvojených písní. Vyučující občas zařazují dechová a rytmická cvičení.

Poté, na základě mého zjištění, následují tři možnosti průběhu hodiny:

1) Pedagog učí žáky píseň novou, dříve neosvojenou, pomocí imitační metody. Píseň nejprve předvede sám s nástrojovým doprovodem či pustí hudební ukázkou z cd nebo ještě častěji, z webového serveru youtube. Následuje zpěv učitele a žáků s nástrojovým doprovodem. Text písně žáci čtou z učebnic hudební výchovy či ze smartboard. V následující části hodiny mají žáci příležitost uplatňovat své instrumentální dovednosti na nově naučenou píseň a písně již osvojené. Možnosti instrumentální hudby jsou využívány tak daleko, jak jen to je možné. Pedagog rozdělí doprovodné rytmické nástroje a určí, kdo bude hrát na bicí, basovou kytaru a zpívat do mikrofónů. Žáci se na nástroje učí v průběhu hodiny a na základě doporučení učitele zkouší zahrát jednotlivé rytmy či tóny. Role hudebníků se v průběhu hodiny spravedlivě obměňují.

2) Totéž jako bod č. 1, avšak s tím rozdílem, že není nacvičována píseň nová, pouze se zpívá a muzicíruje na písně již osvojené.

3) Pedagog vyučuje hudební teorii či dějinám hudby. V závěru hodiny samozřejmě pedagog neopomíjí přezpívání některých, již dříve osvojených písní.

Při mém působení v hodinách hudební výchovy převažovala možnost první. Pro větší srozumitelnost, přílohy č. 1, 2 a 3 obsahují ukázky zápisů z hospitace ve vyučovací hodině hudební výchovy na základní škole Oulun normaalikoulu, Koskela.

4.3.1.5 Závěry z pozorování

Hodiny hudební výchovy učí zkušení, pedagogicky i odborně **způsobilí učitelé** se specializací hudební výchovy, jejichž hodiny jsou až do konce dynamické s velkým osobním nasazením.

Tvůrčí atmosféra výuky hudební výchovy na základní škole Oulun normaalikoulu je vytvářena aktivním hudebním přístupem vyučujících, jejich hudební (kvalitní nástrojový doprovod především) a pedagogickou profesionalitou, a tak přirozeně motivují žáky k hudebním aktivitám. V Oulun normaalikoulu, Koskela jsou tři učitelé specializováni k výuce hudební výchovy.

Škola je velmi aktivní, je zapojená do nejrůznějších místních i mezinárodních projektů, které samozřejmě kladou na učitele další nároky. Nezdá se ale, že by se učitelé cítili přetížení.

Atmosféra hodin je přátelská a radostná s dětským očekáváním něčeho nového. Učitelé vytváří ve třídě rovné možnosti pro všechny žáky, nerozlišují na základě rasy ani pohlaví.

Velké pozitivum vidím v syntéze pěveckých a instrumentálních aktivit. Pro žáky není problém hrát na jakýkoliv hudební nástroj a připadá jim to přirozené. Žáci se aktivně podílejí na průběhu, projevují zájem a znají jasně stanovená pravidla a respektují je.

Podle mého názoru **výběr písňového repertoáru**, instrumentálních dovedností i teoretických poznatků je přiměřený věku žáků. V písňovém repertoáru převažují finské národní písně (viz Příloha č. 9, 10, 11), ale také skladby finské populární hudby (viz Příloha č. 13) či evergreeny celosvětové hudby.

Ve výuce převažovaly frontální **metody práce** rozvíjející receptivní a reprodukční schopnosti a vokální dovednosti žáků. K mému překvapení jsem viděla pouze pár náznaků kooperativního učení.

Bohužel nemohu posoudit úroveň verbální komunikace pedagogů, jelikož veškerá výuka byla vyučována ve finském jazyce.

Pohybové aktivity, tanec jsem však ve výuce postrádala. Domnívám se, že pro děti prvního stupně jsou tyto dovednosti důležité a hudební výchova jako předmět má mnoho předpokladů k tomuto uplatnění. Rovněž žáci nejsou vedeni k dodržování zásad hlasové hygieny a kultivovanému pěveckému projevu. Péče není věnována jak hlasové výchově, tak ani rytmickým a intonačním dovednostem.

Rovněž hudebních nástrojů by mohlo být podle mého názoru využíváno efektivněji a kreativněji. Tak například ze šestnácti kytar byly využívány pouze dvě, a to učitelem a praktikantem. Je otázkou, zdali tolik hudebních nástrojů je pro jednu základní školu nezbytných.

Zarážející je **hospodaření s časem**, který je vyměřen pro výuku. Hodina sice formálně začíná v určitý čas, v praxi ale děti v klidu přicházejí z přestávky, odcházejí na toaletu, učitel sedí v kabinetu a dopíjí kávu. Finský klid, který v celé škole panuje a který vychází z mentality Finů, je do určité míry sympatický, ale zároveň čas, který je věnován samotné výuce není využit k maximálnímu užítku.

Jako pozitivum dále vnímám úzkou **spolupráci rodičů a školy**, kdy rodičovské sdružení v základní škole Oulun normaalikoulu organizuje spoustu událostí, jako například Vánoční večírek, Halloweenský večírek či pomáhá se školní prací, poskytuje informace

nově přichozím rodinám nebo doučuje žáky. Podle mého názoru u nás tato úzce spolupracující komunita rodičů, pedagogů a dětí teprve postupně vzniká.

V neposlední řadě vidím jako pozitivum, že pedagogové mají pouze jeden kabinet (viz Příloha č. 5), kde má každý svou skříňku na osobní věci. Je tedy naprosto přirozené a samozřejmé, že se učitelé mezi sebou **vzájemně stýkají a sdílejí** nejen své zkušenosti, ale i své plány týkající se výuky, poznámky k nejrůznějším nápadům a aktivitám a že o nich vzájemně diskutují.

4.3.2 DOTAZNÍK – VYHODNOCENÍ

4.3.2.1 Příprava a realizace dotazníkového šetření

Dotazník byl realizován tištěnou formou, který každý z učitelů obdržel v anglickém jazyce.

Dotazovaným bylo položeno jedenáct otázek (viz níže), z čehož byly čtyři otázky uzavřené (č. 6, 8, 9, 10), pět mělo formu otázek otevřených (č. 1, 2, 3, 5, 11) a zbývající dvě (č. 4, 7) byly otázkami polo – uzavřenými. Tento dotazník, v české a zároveň i v anglické verzi, lze vidět v Příloze č. 4.

- 1) Co je, podle Vás, filozofickým základem finského hudebního vzdělávání?
- 2) Jaké cíle by, podle Vás, měla hudební výchova sledovat?
- 3) Proč je, podle Vašeho názoru, hudební vzdělávání pro žáky důležité?
- 4) Je zde něco, co by mělo být ve finském hudebním vzdělávacím programu změněno?
- 5) Můžete charakterizovat klady a zápory hudebního vzdělávání ve Vaší škole?
- 6) Jaké jsou podle Vás vztahy na pracovišti?
- 7) Jak hodnotíte vybavenost hudebních tříd učebními pomůckami a dalším zařízením?
- 8) Které aspekty své práce ve škole vnímáte jako podstatné?
- 9) Považujete za důležité dále se vzdělávat ve svém oboru, případně rozšířit si vzdělání?
- 10) Jak jste spokojen(a) s finančním ohodnocením své práce?
- 11) Další poznámky, které byste chtěli sdělit...

Po vyplnění dotazníku druhou osobou jsem odpovědi zaznamenala a zpracovala tabulku s výsledky v excelu.

Dotazníkového šetření se celkem zúčastnilo šest respondentů. Respondenti byli cíleně vybráni, jedná se o výběr šesti pedagogů z finské základní školy Oulun normaalikoulu, Koskela, jejichž specializací je hudební výchova.

4.3.2.2 Vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření

Uvedu stručný souhrn obsahu výpovědí učitelů k jednotlivým položkám.

1. Co je, podle Vás, filozofickým základem finského hudebního vzdělávání?

V úvodní otevřené otázce měli dotazovaní možnost napsat, co považují za filozofický základ finského hudebního vzdělávání. Z výpovědí respondentů vyplývá, že hudební vzdělávání by mělo respektovat finské kulturní dědictví a finské tradice, což může být splněno vyučováním finských národních písní a zapojením tradičních hudebních nástrojů. Finská národní hudba by se ve výuce měla samozřejmě kombinovat s hudbou současnou, rovněž tak s různými hudebními styly a žánry z celého světa. Jako další odpověď na tuto otázku bylo uvedeno, že jeden z největších základů hudebního vzdělávání je idea vzájemné radostné zkušenosti, které může toto umění dát. Hudba, jako taková, by měla spojovat lidi dohromady. Hudební výchova vede ke stálému zájmu o hudbu, dokonce i profesionálnímu. Mezi dalšími odpověďmi pedagogové považují za základ hudebního vzdělávání vzdělávat děti k tomu, aby získaly nadšení pro hudbu a měli pozitivní hudební zážitky. Dále by se měla udržovat kompetence hudebních pedagogů (nabízením kvalifikovaného vzdělání pro hudební pedagogy) a každému dítěti by mělo být hudební vzdělání poskytnuto. Hudební vzdělávání je důležité, jelikož poskytuje základy hudby celé národnosti.

2. Jaké cíle by, podle Vás, měla hudební výchova sledovat?

Následující otázka byla zaměřena na cíle, jaké by měla hudební výchova sledovat. Z výsledků je jasně patrné, že hudební vzdělávání by mělo sledovat finské národní kurikulum, všechny jeho směrnice, instrukce a cíle. Kurikulum je velmi důležité, učitelé by si měli být vědomi nových změn a neustále si aktualizovat informace. Respondenti se dále vyjadřovali konkrétněji. Hudební výchova by měla umožnit každému dítěti získat zkušenosti s odlišnými žánry hudby, dále pak získat obecné znalosti odlišných aspektů hudby. Jedná se především o znalost hudebních stylů, hudební historie, hudební teorie,

hudebních nástrojů, hudební technologie, komponování a vokálních dovedností. V průběhu hodin hudební výchovy by žáci měli mít zkušenosti s hraním na zobcovou flétnu, orffovy nástroje, kytaru, bicí a klavír. V neposlední řadě by hudební výchova měla sledovat poslechové a pohybové cíle.

3. Proč je, podle Vašeho názoru, hudební vzdělávání pro žáky důležité?

Další otázku týkající se důležitosti hudebního vzdělávání pro žáky většina dotazovaných odpověděla, že hudební vzdělávání rozvíjí celkovou osobnost dítěte. Žáci v průběhu hudební výchovy mají příležitost se naučit, jak být kreativní, jelikož hudební vzdělávání otevírá dveře kreativním aktivitám ve školním prostředí. Hudební výchova vytváří a předává emoce. Zároveň je také důležitá z hlediska sociálních vztahů, spojuje lidi dohromady. Z dalších názorů vyplývá, že hudba je klíčovou částí běžného života dítěte, což znamená, že nemůže být rovněž od školního vzdělávání izolována. Jeden z respondentů vidí hudební vzdělávání jako nástroj ke znázornění bohatství hudby žákům.

4. Je zde něco, co by mělo být ve finském hudebním vzdělávacím programu změněno?

Ze zjištěných údajů je patrné, že dva respondenti nepovažují změny za nutné. Zbylá většina dotazovaných by uvítala změnu ve finském hudebním vzdělávacím programu. Při volbě možnosti ano se mohli respondenti v závěru otázky vyjádřit konkrétněji. Jedna z nejčastěji uváděných odpovědí byla zařazení více vyučovacích hodin hudební výchovy do týdenního plánu. Rovněž, vzdělávání budoucích učitelů hudební výchovy by mělo být více praktické, například navýšením počtu souvislých praxí. Zároveň by národní ústav pro vzdělávání měl pomoci učitelům hudební výchovy růst jako hudebník se stálým získáváním nových hudebních dovedností.

Z uvedených odpovědí dále vyšlo najevo, že by se v hodinách hudební výchovy měl přikládat větší význam hudební technologii. Dotazovaní by si do hudebního vzdělávání přáli zařadit také kurzy komponování, hry na hudební nástroje, kurzy zpěvu a tak dále.

V nově vznikajícím kurikulu, který bude zaveden do škol roku 2016, vidí pedagogové klady, ale zároveň také zápory. Tvořivost a komponování bude mít větší váhu než má v kurikulu současném. Zároveň se uvažuje o snížení počtu dvou hodin na jednu hodinu hudební výchovy týdně. Respondenti jsou si vědomi nebezpečí tohoto poklesu zejména z důvodu ztráty návaznosti jednotlivých hodin. Jsou toho názoru, že s již

započatým tématem se bohužel bude moci pokračovat až v týdnu následujícím a hudebním aktivitám nebude poskytnut dostatek prostoru.

5. Můžete charakterizovat klady a záporny hudebního vzdělávání ve Vaší škole?

Následující otázka se vztahovala ke kladům a záporům hudebního vzdělávání v základní škole Oulun normaalikoulu, Koskela. Z důvodu lepší přehlednosti uvedu získané informace v následujícím soupisu.

Klady:

- skvělí a nadšení učitelé, kteří příkládají hudební výchově velký význam a kteří chtějí sdílet svou radost z hudby s dětmi,
- škola je moderní a rozmanitá,
- pedagogové s kvalitním vzděláním,
- svoboda ve volbě vyučovacích metod a průběhu hodiny,
- dobří kolegové, se kterými se dá spolupracovat,
- příležitostné hudební projekty (jako například vánoční večírek, talentové soutěže),
- dostačující vybavení,
- dobré hudební nástroje,
- výhoda kooperace se studenty učitelství.

Zápory:

- příliš málo hodin hudební výchovy týdně,
- některé hudební nástroje jsou staré a ve špatném stavu,
- učebna hudební výchovy potřebuje zrenovovat,
- učebna hudební výchovy by mohla být efektivní tak, že by byla zorganizována do tří oblastí. V jedné z oblastí by měla být stálá místa k sezení, v další části prostor k tancování a pohybu a v neposlední řadě by zde mělo být místo ke hře na hudební nástroje, které by rovněž měly mít své stálé umístění,
- příliš málo hudebních klubů, kroužků a kurzů,
- pomůcky a znalosti občas nejsou mezi učiteli vzájemně sdíleny.

Ze shromážděných informací vyplývá, že někteří vyučující považují vybavení učebny hudební výchovy, včetně kvality hudebních nástrojů, za dostačující. Jiní zastávají názor, že učebna by měla projít renovací. V ostatních kladech a záporech se dotazovaní již neprotiřečí.

6. Jaké jsou podle Vás vztahy na pracovišti?

Zjištěné údaje ukazují, že polovina dotazovaných vnímá vztahy na pracovišti jako výborné. Dva respondenti označili druhou možnost, tedy velmi dobré. Jeden z respondentů není se vztahy ve školním prostředí spokojen, označil tedy možnost předposlední.

7. Jak hodnotíte vybavenost hudebních tříd učebními pomůckami a dalším zařízením?

Z dotazníkového šetření vyplývá, že jedna třetina respondentů vnímá vybavenost hudební třídy jako výbornou. Druhá třetina dotazovaných je s vybaveností učebny také spokojena, označila možnost druhou. Pro zbylou třetinu respondentů je vybavenost hudební učebny na dobré úrovni. V této otázce měli vyučující dále možnost dopsat, které učební pomůcky a další zařízení v hudební třídě nejvíce postrádají. Mezi odpověďmi byly uvedeny tyto nejčastější nápady: smartboard, menší přenosné stoly, protihluková úprava místnosti. Dále pedagogové postrádají více bicích nástrojů, včetně afrických bubnů, zobcových fléten a dalších hudebních nástrojů, jejichž počet není pro dvacet žáků ve třídě dostačující. Dotazovaní by pro svoji potřebu také uvítali všechny dostupné učebnice hudební výchovy pro základní a střední vzdělávání.

8. Které aspekty své práce ve škole vnímáte jako podstatné?

Cílem další otázky bylo zjistit, které aspekty práce vnímají učitelé jako podstatné. Na výběr byly tyto možnosti: učení považuji za svoje poslání, baví mě práce s dětmi, znamená pro mě pracovní seberealizaci, je to časově výhodné zaměstnání, je to zdroj příjmů. Nejpočetnější skupinou se stala možnost *baví mě práce s dětmi*, kterou označila více jak polovina respondentů. Na druhé pozici se umístila možnost *učení považuji za svoje poslání*, kterou označila rovněž více jak polovina respondentů. Jako čtvrtý, méně důležitý aspekt práce pedagogové označili *je to zdroj příjmů*. Dotazovaní vidí možnost *znamená pro mě pracovní seberealizaci* jako nejméně podstatný aspekt své práce ve škole. Možnost *je to časově výhodné zaměstnání* byla velmi rozporuplná. Pro třetinu respondentů je tato možnost aspektem nejméně důležitým, pro druhou třetinu je vcelku důležitá a jeden z dotazovaných vnímá tuto možnost jako nejdůležitější ve svém zaměstnání.

9. Považujete za důležité dále se vzdělávat ve svém oboru, případně rozšířit si vzdělání?

V této otázce všichni dotazovaní zvolili možnost ano, tedy že považují za důležité se dále vzdělávat ve svém oboru, případně si rozšířit vzdělání.

10. Jak jste spokojen(a) s finančním ohodnocením své práce?

Z výsledků je jasně patrné, že většina respondentů vnímá finanční ohodnocení své práce jako dobré. Finanční ohodnocení se jim zdá přijatelné, ale zvýšení svého platu by přivítali. Jeden z pedagogů není s finančním ohodnocením své práce spokojen, označil tedy možnost čtvrtou.

11. Další poznámky, které byste chtěli sdělit...

Dotazovaní v tomto bodu nesdělili žádné další poznámky.

4.3.2.3 Závěry z dotazníků

Dotazníky byly zvoleny jako nejvhodnější metoda ke zjištění pohledu finských učitelů na hudební vzdělávání. Výsledky jsou pouze informativní, sloužící k doplnění části teoretické, s cílem ukázat na obraz finského hudebního vzdělávání včetně názorů na materiální vybavení a finančního ohodnocení.

Cílem nebyla kvantita a následné procentové vyhodnocení získaných údajů, což nebylo v tak malém časovém rozpětí ani uskutečnitelné, ale jako hlavní úmysl byla kvalita získaných informací. Proto byly dotazníky dány pouze pedagogům, kteří hudební výchovu vyučují a mají dlouholeté zkušenosti s vyučováním tohoto předmětu.

Výpovědi respondentů v prvních třech otázkách mě nepřekvapily. Finští pedagogové se soustřeďují na rozvoj hudebnosti žáků a do hodin hudebních výchov zařazují vokální, instrumentální, hudebně pohybové a poslechové činnosti. Hlavním záměrem hudební výchovy je pro finské učitele předat radost z hudby, ze společně vykonané práce a vytvářet pozitivní hudební zážitky zejména pomocí vokálních a instrumentálních činností.

Podle mých očekávání se potvrdilo, že by si finští pedagogové přáli větší počet hodin hudební výchovy ve školním kurikulu. I přestože základní škola Oulun normaalikoulu organizuje mimo rozvrhové hudební kroužky, jako například komponování či hodina ukulele, by učitelé přivítali těchto aktivit více.

Na základě vlastní zkušenosti souhlasím s dotazovanými, kteří uvedli, že je škola moderně vybavená včetně škály hudebních nástrojů, která je opravdu široká a pro výuku na základní škole dostačující. Jako pozitivum rovněž vidím to, že pedagogové této základní školy mohou spolupracovat se studenty učitelství a tím čerpat nové informace a nápady do výuky.

ZÁVĚR

V předložené diplomové práci jsem se zaměřila na hudební vzdělávání ve Finsku pro základní stupeň vzdělávání.

Zjistila jsem, že je jen velmi málo výzkumů v této oblasti a že zjistit podrobnější informace o hudebním vzdělávání ve Finsku je velmi nesnadné. I přes tyto potíže věřím, že se mi podařilo splnit cíle, které jsem si předsevzala, tedy podat komplexní informace o systému finského hudebního vzdělávání. Za velice přínosné považuji také zmapování finského vzdělávání v teoretické části práce.

Poznatky vycházejí především z analýzy oficiálních školských dokumentů, internetových zdrojů a literatury zabývající se finským vzděláváním. Pro tvorbu teoretického podkladu bylo nutné čerpat mnohé informace z překladů zahraničních internetových zdrojů. Doplnujícím zdrojem a důležitou součástí práce je i popis mé osobní empirické zkušenosti z praxe ve finské základní škole a informace od pedagogů na této škole působících. Podle mého soudu metoda pozorování a dotazníků, použitá ve výzkumné části práce, byla vhodná a vedla k plánovaným výsledkům.

Finský vzdělávací systém, jak z výše uvedených zdrojů vyplývá, je založený na vzájemné důvěře. Upřímnost a důvěra jsou často viděny jako jedna z největších základních hodnot finské společnosti. Finsko rovněž vyniká svým rovným přístupem ke vzdělávání, a proto má, na rozdíl od nás, systém jednotné základní školy, čímž umožňuje všem finským občanům získat stejné vzdělání a nedochází k oddělování nadanějších žáků. Srovnatelná úroveň jednotlivých škol nenuť rodiče složitě vybírat školu pro své děti.

Vzdělání ve Finsku je bráno jako investice do budoucnosti a je společností dlouhodobě podporováno. Dá se tak odvodit z financí investovaných do vzdělávání, nemalé finanční pomoci poskytované studentům a především rozdílného materiálního vybavení.

Vedle financí ve vzdělávání se jako další rozdíl jeví různý přístup k žákům a osobní nasazení učitelů. Podle mého názoru, finští učitelé mají k žákům vstřícnější vztah než čeští, což může být způsobeno podporou, kterou se jim dostává, lepšími pracovními podmínkami ve smyslu více pomůcek a didaktických materiálů, nižším počtem žáků připadajících na jednoho učitele i lepším postavením učitelů ve společnosti. Na základě teoretických i osobních poznatků mohu říci, že učitelé jsou ve Finsku ceněni a je to atraktivní práce. O učitelské vzdělání, rovněž o studium učitelství hudební výchovy, je velký zájem.

Je třeba hodnotit také vlastní výukový proces a jeho výsledky. Na finských školách se v praxi klade důraz na praktické provozování hudby pomocí zpěvu nebo hry na hudební nástroje. Důraz je kladen na rozvíjení hudebních schopností, znalostí a dovedností žáků, prostřednictvím různých hudebních činností. Děti se učí hudbu interpretovat, tvořit, vnímat a hodnotit. Podle mé vlastní zkušenosti je pravda, že v hodinách hudební výchovy je cílem dodat odvahu k hudebnímu vyjádření a vlastním hudebním nápadům.

Dle závěrečných zjištění výzkumného šetření se domnívám, že požadavky a přání finských učitelů na hudební vzdělávání se neliší od přání učitelů českých. Pedagogové doufají v doškolování a kooperaci s ostatními, přejí si více prostoru a lepší vybavení. Jsou toho názoru, že hudební vzdělávání by mohlo probíhat v menších skupinách a do školního kurikula by mělo být zařazeno více počtu hodin hudební výchovy.

Jak již bylo zmíněno, jediné, co jsem ve finské základní škole postrádala byl pohyb a tanec. Kromě říkanek s tleskáním, jsem žádnou pohybovou aktivitu v průběhu tří měsíců nezaznamenala.

S informacemi, které se mi podařilo ve finské základní škole získat, se domnívám, že ve Finsku můžeme objevovat také inspirující vlastnosti vzdělávacího systému, které by měly být uplatněny i u nás. Je to například rozvinutější kooperace mezi učiteli, rodiči, než jaká dnes existuje v českém systému.

K hodnocení kvality celého finského školství nemám dostatek podkladů ani zážitků, ale snažila jsem se uvést poznatky o zkušenostech z Oulun normaalikoulu, Koskela, kde se má pracovní stáž uskutečnila. Vážím si příležitosti na tomto tématu pracovat, jelikož jsem měla možnost poznat finskou kulturu a finské vzdělávání v praxi. Finsko je zemí srdečnou, upřímnou a otevřenou. A takoví jsou i Finové, mimořádně zdvořilí a přívětiví lidé. Není tak divu, že ve škole panuje neuvěřitelný klid, který si v uspěchaných českých školách dokážeme stěží představit.

V průběhu mé pracovní stáže jsem zjistila spoustu zajímavých a podnětných informací, které využiji nejen pro osobní účely, ale také pro budoucí praxi. Věřím, že jsem v diplomové práci s použitím uvedených zdrojů dostatečně zpracovala úroveň finského hudebního vzdělávání.

RESUMÉ

Předkládaná diplomová práce se zabývá hudebním vzděláváním ve Finsku, se zaměřením na základní stupeň vzdělávání.

Práce je členěna do čtyř kapitol. Úvodní část diplomové práce se věnuje Finsku. Po krátkém popisu země pokračuje další kapitola textem zabývajícím se celkovou vzdělávací politikou a obecnými cíli ve finském vzdělávání. Třetí kapitola diplomové práce je věnována popisu finského hudebního školství.

Závěrečná část je zaměřena na výzkumné šetření ve finské základní škole. Obsahuje stručný popis organizace, materiálního vybavení a celkové atmosféry školy. Klade si také za cíl popsat běžnou hodinu hudební výchovy. Další pasáž této kapitoly se opírá o výsledky výzkumného šetření ke zjištění pohledu finských pedagogů na finské hudební vzdělávání.

This thesis focuses on music education as part of the Finnish primary education.

The thesis contains four chapters. The introductory chapter's purpose is to introduce Finland to the reader. After a short description of the country the next chapter delves into the general educational policy and main aims of Finnish education. Third chapter of this thesis describes Finnish music education.

The final chapter focuses on a study of a Finnish primary school. First part of the final chapter contains a brief description of the organization, equipment, overall atmosphere of the school and describes the regular music lessons. Second part of this chapter talks about the results of the study and unveils the Finnish teachers perspective to the music education.

SEZNAM LITERATURY

Literatura

Finsko. Brno: JOTA, s. r. o., 2005. ISBN 80-7217-316-2.

Finsko. Praha: Svojtka & Co., s. r. o., 2007. ISBN 978-80-7352-467-8.

MENŠÍKOVÁ, Daniela. *Srovnání finského a českého vzdělávacího systému z pohledu vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. Brno, 2011. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.

PRŮCHA, Jan. *Srovnávací pedagogika: Mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, s. r. o., 2006, s. 202-205. ISBN 80-7367-155-7.

PRŮCHA, Jan. *Vzdělávání a školství ve světě: Základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, s.r.o., 1999. ISBN 80-7178-290-4.

VÁŇOVÁ, Hana a Jiří SKOPAL. *Metodologie a logika výzkumu v hudební pedagogice*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007. ISBN 978-80-246-1367-3.

VÍCHOVÁ, Alexandra. *Srovnání českého a finského vzdělávacího systému a pojetí estetické výchovy*. Brno, 2012. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita.

VRABCOVÁ, Daniela a Karel RÝDL. *Autoevaluace školy v zahraničí: Pohled do evaluačních systémů ve vybraných zemích*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012, s. 99-125. ISBN 978-80-87063-75-0.

Elektronické zdroje

AHO, Erkki, Kari PITKÄNEN a Pasi SAHLBERG. Policy development and reform principles of basic and secondary education in Finland since 1968. [online]. 2006 [cit. 2015-01-06]. Dostupné z:

http://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/Resources/278200-1099079877269/547664-1099079967208/Education_in_Finland_May06.pdf

Are Finland's vaunted schools slipping?. *The Washington Post* [online]. 2013 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/blogs/answer-sheet/wp/2013/12/03/are-finlands-vaunted-schools-slipping/>

Co chcete vědět o finském školství I. - III. *EDUin* [online]. 2013 [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: <http://www.eduin.cz/clanky/co-chnete-vedet-o-finskem-skolstvi/>

ČSSD chce školství reformovat po finském vzoru, inspekci zatím neruší. *Novinky* [online]. 2013 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/veda-skoly/299930-cssd-chnete-skolstvi-reformovat-po-finskem-vzoru-inspekci-zatim-nerusi.html>

- Dotazník je... *Dotazník - online* [online]. 2007 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.dotaznik-online.cz/index.htm>
- Finské školství nabízí rovné příležitosti. *Národní ústav odborného vzdělávání* [online]. 2011 [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/finske-skolstvi-nabizi-rovne-prilezitosti>
- Finské školství. *Severské listy* [online]. 2007 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.severskelisty.cz/kultura/kult0539.php>
- Finské vzdělávání v kostce. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2013, č. 11 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/2013/Zp1305pIIa.pdf>
- Finsko. In: *Europa* [online]. [cit. 2015-01-14]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/finland/index_cs.htm
- Finsko. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-01-14]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Finsko>
- National core curriculum for basic education. *Finnish national board of education* [online]. [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: http://oph.fi/download/47673_core_curricula_basic_education_4.pdf
- Number of comprehensive schools and comprehensive school level special education schools down by 130 from 2006. *Statistics Finland* [online]. 2008 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: http://www.stat.fi/til/kjarj/2007/kjarj_2007_2008-02-22_tie_001_en.html
- Number of educational institutions. *Finnish national board of education* [online]. 2009 [cit. 2015-02-02]. Dostupné z: http://oph.fi/english/publications/statistics/number_of_educational_institutions
- Pohled na finské kurikulum pro základní vzdělávání. *Čtenářská gramotnost a projektové vyučování* [online]. 2010 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/ctenarska-gramotnost/cg-zahranici/finske-kurikulum-1>
- Pojetí vzdělávání imigrantů ve Finsku. In: *Metodický portál* [online]. 2006 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/946/pojeti-vzdelavani-imigrantu-ve-finsku.html/>
- Roots, current trends and future challenges in music education in Finnish schools. *Mv Helsinki* [online]. [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: [http://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri\[12kieliok\]2.pdf](http://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri[12kieliok]2.pdf)
- RUISMÄKI, Heikki a Inkeri RUOKONEN. Roots, current trends and future challenges in music education in Finnish schools. *Mv Helsinki* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: [http://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri\[12kieliok\]2.pdf](http://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri[12kieliok]2.pdf)
- Statistická ročenka školství - výkonové ukazatele 2013/14. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2014 [cit. 2015-02-02]. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/statisticka-rocenka-skolstvi-vykonove-ukazatele-2013-14>

Tajemství úspěchu finského vzdělávání. *Kritické myšlení* [online]. [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: http://www.kritickemysleni.cz/aktuality_show.php?co=259

The Results of PISA 2012. *Ministry of Education and Culture* [online]. 2013 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.minedu.fi/pisa/2012.html?lang=en>

V čem se liší český a finský učitel. *EDUin* [online]. 2013 [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: <http://www.eduin.cz/clanky/v-cem-se-lisi-cesky-a-finsky-ucitel/>

Vocational education and training. *Finnish national board of education* [online]. [cit. 2015-01-28]. Dostupné z: http://www.oph.fi/english/sources_of_information/core_curricula_and_qualification_requirements/vocational_education_and_training.

With free, high-quality education for all. *This is Finland* [online]. 2011 [cit. 2015-01-16]. Dostupné z: <http://finland.fi/Public/default.aspx?contentid=162939>

Základní umělecké školy - výuka, počty žáků a oborů. *Týdeník školství* [online]. 2011, č. 29 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: <http://www.tydenik-skolstvi.cz/archiv-cisel/2011/29/zakladni-umelecke-skoly-vyuka-pocty-zaku-a-oboru/>

PŘÍLOHY

Seznam příloh:

Seznam příloh.....	II
Příloha č. 1: Zápis z hospitace ve vyučovací hodině hudební výchovy, <i>houslový klíč a noty</i>	III
Příloha č. 2: Zápis z hospitace ve vyučovací hodině hudební výchovy, <i>Péťa a vlk</i>	IV
Příloha č. 3: Zápis z hospitace ve vyučovací hodině hudební výchovy, <i>Jean Sibelius</i>	V
Příloha č. 4: Vzor dotazníku Hudební vzdělávání z pohledu finských učitelů.....	VI
Příloha č. 5: Fotografie prostorů základní školy Oulu normaalikoulu, Koskela.....	IX
Příloha č. 6: Fotografie učebny hudební výchovy.....	X
Příloha č. 7: Fotografie z hodin hudební výchovy.....	XIII
Příloha č. 8: Pracovní list procvičování not.....	XVII
Příloha č. 9: Notový záznam <i>Takapihan takana</i>	XVIII
Příloha č. 10: Notový záznam <i>Kansalaislaulu</i>	XIX
Příloha č. 11: Notový záznam <i>Lippulaulu</i>	XX
Příloha č. 12: Notový záznam <i>Unimakkaraa ja perunamuusia</i> : skladba z kroužku komponování žáka 4. ročníku.....	XXI
Příloha č. 13: Notový záznam <i>Missä murusen on</i>	XXII
Příloha č. 14: Notový záznam finské národní hymny <i>Maamme</i>	XXIII

Příloha č. 1: Zápis z hospitace ve vyučovací hodině hudební výchovy, houslový klíč a noty.

Ročník: 3. ročník (ZŠ)

Téma: Houslový klíč, noty

Fáze hodiny	Charakteristika	Poznámky
Zahájení 9.15	Oznámení cíle a průběhu hodiny.	
Opakování 9.17	Opakování notové osnovy a not, které byly nakresleny na tabuli. Zpěv stupnice- žáci spolu s učitelem.	Žáci jsou aktivní. Učitel žákům předvádí ukázkou intonace tak, že přezpívává ze stupnice intervaly a zároveň ukazuje a vysvětluje, který interval je zrovna zpíván.
Nové učivo 9.25	Seznámení s houslovým klíčem.	Žáci procvičují houslový klíč.
Upevnění a shrnutí učiva 9.36	Pracovní list: doplňování názvů not, určení tónů, doplňování písmen not, na základě čehož vzniklo slovo- např. <u>au</u> <u>di</u> (viz příloha č. X).	Samostatná práce žáků. Společné vyhodnocení pracovního listu.
Nácvik písně 9.51	Nácvik jednohlasé písně "Takapihan takana" (viz příloha č. X). Metoda: imitace s notovým názorem.	Žáci píseň zvládnou, důležitá je opora nástrojového doprovodu- sjednocuje rytmicky zpěv kolektivu.

Příloha č. 2: Zápis z hospitace ve vyučovací hodině hudební výchovy, *Pět'a a vlk*.

Ročník: 2. ročník (ZŠ)

Téma: Pět'a a vlk

Fáze hodiny	Charakteristika	Poznámky
Zahájení 10.15	Oznámení cíle a průběhu hodiny.	
Nové učivo 10.17	Hudební ukázka "Pět'a a vlk", S. Prokofjev. Hudební video promítáno prostřednictvím webového serveru youtube. K hudební ukázce byla přidána animace pohádky od W. Disneyho.	Vyučovací hodina probíhá v kmenové třídě. Ukázka v anglickém jazyce-vyučující překládala do jazyka finského.
Upevnění a shrnutí učiva 10.40	Po shlédnutí ukázky se žáci pokusili určit jaké hudební nástroje zvířata představují.	Žáci jsou zainteresovaní, horlivě se hlásí a jsou napjatí, který hudební nástroj zvířata představovala.
Nácvik písně 10.47	Nácvik jednohlasé písně "Kansalaislaulu" (viz příloha č. X). Metoda: imitace s notovým názorem.	Žáci píseň zvládnou, důležitá je opora nástrojového doprovodu-sjednocuje rytmicky zpěv kolektivu.

Příloha č. 3: Zápis z hospitace ve vyučovací hodině hudební výchovy, Jean Sibelius.

Ročník: 2. ročník (ZŠ)

Téma: Jean Sibelius

Fáze hodiny	Charakteristika	Poznámky
Zahájení 10.15	Oznámení cíle a průběhu hodiny.	
Opakování 10.17	Rytmico-melodická říkanka. Obměňování tempa říkanky- zrychlování, zpomalování, obměňování hlasitosti říkanky- cressendo, decressendo, piano, forte.	Žáci aktivní. Při melodizaci říkanky žáci zároveň tleskali jednoduchý rytmus.
Nové učivo 10.30	Výklad o národním skladateli J. Sibeliusovi. Hudební ukázka skladby: J. Sibelius- " <i>Raindrops</i> " for violin and cello. Zápis základního rytmu skladby na tabuli, který žáci nejprve vytleskali, poté se pokusili vytukat na dřívka. V závěru tohoto bloku žáci spojili hru na dřívka s hudební skladbou.	Vyučující využívá k výkladu základních informací powerpointovou prezentaci.
Zpěv písně 10.52	Zpěv již osvojené národní jednohlasé písně "Lippulaulu" (viz příloha č. X).	Opakování písně na besídku k příležitosti svátku <i>Den nezávislosti Finska</i> .

Příloha č. 4: Vzor dotazníku Hudební vzdělávání z pohledu finských učitelů.

Dotazník Hudební vzdělávání z pohledu finských učitelů
Questionnaire Finnish teachers perspective of music education

1. Co je, podle Vás, filozofickým základem finského hudebního vzdělávání?

1. What is, in your opinion, the philosophical basis of the Finnish music education?

2. Jaké cíle by, podle Vás, měla hudební výchova sledovat?

2. What goals should music education follow?

3. Proč je, podle Vašeho názoru, hudební vzdělávání pro žáky důležité?

3. Why is music education important to pupils?

4. Je zde něco, co by mělo být ve finském hudební vzdělávacím programu změněno?

a) ano

b) ne

Uved'te, prosím, konkrétně:

4. Is there something what should be changed in the Finnish music education program?

a) yes

b) no

Please indicate specifically:

5. Můžete charakterizovat klady a zápory hudebního vzdělávání ve Vaší škole?

5. Can you describe pros and cons of your school's music education?

6. Jaké jsou podle Vás vztahy na pracovišti?

Označte hodnotu na stupnici od 1 (výborné) do 5 (velmi špatné)

Výborné 1 2 3 4 5 Velmi špatné

6. How would you describe your relationships with other teachers?

Mark value on a scale from 1 (excellent) to 5 (very bad)

Excellent 1 2 3 4 5 Very bad

7. Jak hodnotíte vybavenost hudebních tříd učebními pomůckami a dalším zařízením?

Označte hodnotu na stupnici od 1 (výborná) do 5 (velmi špatná)

Výborná 1 2 3 4 5 Velmi špatná

Napište, co nejvíce postrádáte:

7. How do you assess music equipments and another equipments (for example chairs, smart boards, ect.)?

Mark value on a scale from 1 (very easily) to 5 (very hard)

Very easily 1 2 3 4 5 Very hard

Write, what do you miss:

8. Které aspekty své práce ve škole vnímáte jako podstatné? (Seřad'te uvedené možnosti čísly od 1 (nejdůležitější) do 5 (nejméně důležité)).

učení považuji za svoje poslání

baví mě práce s dětmi

znamená pro mě pracovní seberealizaci

je to časově výhodné zaměstnání

je to zdroj příjmů

jiné, prosím, uveďte:

8. Which aspects of your work do you see as essential for yourself? (Arrange the options by numbers from 1 (the most important) to 5 (least important)).

Working with passion

Working with children

Well respected job

Long holidays

Good salary

Other, please, specify:

9. Považujete do budoucnosti za důležité dále se vzdělávat ve svém oboru?

Označte hodnotu na stupnici od 1 (důležité) do 5 (nedůležité)

Důležité 1 2 3 4 5 Nedůležité

9. How important you see further education for yourself in future?

Mark value on a scale from 1 (important) to 5 (not important)

Important 1 2 3 4 5 Not important

10. Jak jste spokojen(a) s finančním ohodnocením své práce?

Označte hodnotu na stupnici od 1 (výborné) do 5 (velmi špatné)

Výborné 1 2 3 4 5 Velmi špatné

10. How satisfied are you with your salary?

Mark value on a scale from 1 (excellent) to 5 (very bad)

Excellent 1 2 3 4 5 Very bad

11. Další poznámky, které byste chtěli sdělit...

11. Is there any additional comments you would like to add?

Příloha č. 5: Fotografie prostorů základní školy Oulu normaalikoulu, Koskela.

Obrázek 1 Fotografie počítačové učebny

Obrázek 2 Fotografie koridoru školy

Obrázek 3 Fotografie společenské místnosti učitelů, která slouží zároveň jako kabinet

Obrázek 4 Fotografie společenské místnosti učitelů, která slouží zároveň jako kabinet

Příloha č. 5/ Obrázky 1-4: pořízeny vlastním fotoaparátem pro potřeby této diplomové práce dne 10.12.2014.

Příloha č. 6: Fotografie učebny hudební výchovy.

Obrázek 5 Fotografie učebny hudební výchovy

Obrázek 6 Fotografie učebny hudební výchovy

Obrázek 7 Fotografie učebny hudební výchovy

Obrázek 8 Fotografie učebny hudební výchovy

Obrázek 9 Fotografie učebny hudební výchovy

Příloha č. 6/ Obrázky 5-9: pořízeny vlastním fotoaparátem pro potřeby této diplomové práce dne 10.12.2014.

Příloha č. 7: Fotografie z hodin hudební výchovy.

Obrázek 10 Fotografie z hodiny hudební výchovy: zpěv dětské písně finského soudobého autora s pomocí zvukové nahrávky. Žáci byli rozděleni do pěti skupin, kdy každá skupina představovala zvuk jiného zvířete z písně a měla k tomu odpovídající hudební nástroje, na které bylo hráno při refrénu.

Třída 2B

Obrázek 11 Fotografie z hodiny hudební výchovy: stejná aktivita jako na obrázku 10. Třída 2B

Obrázek 12 Fotografie z hodiny hudební výchovy: žáci opakují noty a jejich hodnotu. Třída 3B

Obrázek 13 Fotografie z hodiny hudební výchovy, třída 6A

Obrázek 14 Fotografie z hodiny hudební výchovy, třída 3B

Obrázek 15 Fotografie z hodiny hudební výchovy: hraní na flétnu, metalofony a xylofony. Třída 5A

Obrázek 16 Fotografie z hodiny hudební výchovy: několik žáků zpívalo píseň na mikrofony, ostatní žáci hráli na metalofony a bobotubes na základě předepsané partitury. Třída 4B

Obrázek 17 Fotografie z hodiny hudební výchovy: nácvik hudebního vystoupení na besídku, která se konala každý pátek od 9:00 do 9:15

Obrázek 18 Fotografie z hodiny hudební výchovy. Třída 3A

Příloha č. 7/ Obrázky 10-18: pořízeny vlastním fotoaparátem pro potřeby této diplomové práce v průběhu měsíce října – prosince roku 2014.

Příloha č. 8: Pracovní list procvičování not.

- mikä nuotti on?

1) kolmannella viivalla?	h
2) toisessa välissä?	a
3) viivaston alapuolella?	d
4) toisella viivalla?	e
5) kolmannessa välissä?	g
6) ensimmäisellä viivalla?	c'
7) ensimmäisessä välissä?	f

h a d c'' c' g e a f c' g h

a u i a i i i i h m i

Příloha č. 9: Notový záznam *Takapihan takana*.

Takapihan takana

Pekka Simojoki

Julkaisu tehtiin luvalla

1. Ta-ka-pi-han ta-ka-na al-kaa suu-ri maa-il-ma.

Ta-ka-pi-han ta-ka-na ih-meel-li-nen maa-il-ma.

Sa-lai-suus se vie-lä on ja mah-dol-li-suus ra-ja-ton.

Ta-ka-pi-han ta-ka-na al-kaa suu-ri maa-il-ma.

2. Tahtoisin niin kurkistaa
kauas, kauas aidan taa.
Tahtoisin niin kurkistaa
missä on se lämmin maa.
Nähä saisin kirahvin
ja leijonan ja tiikerin.
Tahtoisin niin kurkistaa,
missä on se lämmin maa.

3. Jossain hyvin kaukana
asuu pieni koala.
Jossain hyvin kaukana
valtamerten takana.
Pussissansa tuudittaa
se poikastansa uinuvaa,
jossain hyvin kaukana
valtamerten takana.

4. Jossain kuohuu suolainen
meri syvänsininen.
Jossain kuohuu suolainen
meri – koti kalojen.
Siellä uivat valas, hai
ja delfiiniikin, tottakai.
Jossain kuohuu suolainen
meri – koti kalojen.

Anna-Mari Kaskinen

Kokotauko

1 2 3 4

Příloha č. 10: Notový záznam *Kansalaislaulu*.

Kansalaislaulu

Kansansävelmä

A

1. O - let maam - me, ar - ma - hin Suo - men - maa, i - ha -
 nuuk - si - en ih - me - maa! O - let maa! Jo - ka

B

nie - meen, not - ko - hon, saa - rel - maan ko - din
 tah - toi - sin nos - tat - taa. Jo - ka taa.

2. .: Kodin ympäri viljavat vainiot
 kalarantoja kaunistais, .:
 .: jalon kansan kuntoa laulelmat
 yli aaltojen kuljettais. .:

3. .: Kaikki, kaik ylös yhtenä miehenä nyt
 Suomen onnea valvomaan! .:
 .: Hetken työ tuhatvuosihin vaikuttaa
 isänmaahan ja maailmaan. .:

J. H. Erkko

Příloha č. 11: Notový záznam *Lippulaulu*.

Lippulaulu

Yrjö Kilpinen

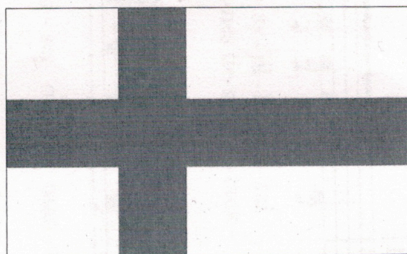
1. Si-ni-ris-ti-lip-pum-me, sul-le-kä-sin-van-nom-me, sy-dä-min: Si-nun
 puo-les-tas e-lää ja kuol-la on ha-lum-me kor-ke-hin. 2. Kuin
 tai-vas ja han-ki Suo-men o-vat vä-ri-si puh-ta-hat. Si-nä
 hul-mul-las mie-lem-me nos-tat ja ko-tim-me ko-ro-tat.

3. Isät, veljet verellään
 vihki sinut viiriksi vapaan maan.
 Ilmiellä sun jäljessä käymme
 teit' isäin astumaan.

4. Sun on kunnias kunniamme,
 sinun voimasi voimamme on.
 Sinun kanssasi onnemme jaamme
 ja iskut kohtalon.

5. Siniristilippumme,
 sulle valan vannomme kallihin:
 Sinun puolestas elää ja kuolla
 on halumme korkehin!

V. A. Koskenniemi

Suomen lipun päivää vietetään
 juhannuksena.

Příloha č. 12: Notový záznam *Uunimakkaraa ja perunamuusia*: skladba z kroužku komponování žáka 4. ročníku.

Uunimakkaraa ja perunamuusia

Oskari Pajunpää ja Roope Seppänen

Oskari Pajunpää ja Roope Seppänen

Boy Soprano

Uu - ni - mak - ka - raa ja pe - ru - na - muu - si - a niis - tä

B. S.

hy - vän - ruu - an saat. Kun uu - niin mak - ka - ran pis - tät ja

B. S.

pe - ru - na - muu - sin li - suk - keek - si kei - tät, niin niis - tä

B. S.

hy - vän ruu - an saat Uu - ni - mak - ka - raa ja pe - ru - na - muu - si -

B. S.

a niis - tä hy - vän - ruu - an saat. 2.Voit kas - tik - keen - kin

B. S.

teh - dä ja maus - taa mi - ten ha - lu - at ja sa - mal - la kun

B. S.

ruo - ka val - mis - tuu niin voit pöy - dän - kin kat - taa D.S. al Fin

Pri-loha č. 13: Notový záznam *Missä muruseni on.*

Vartiainen Seili valittiin vuoden niksi ja vuoden pop/rock-artistiksi 2010 ja Jenni valittiin en naissohiliksi. Albumi taykköasenä 15 viikköä.

Missä muruseni on

Jenni Vartiainen, 2010

Säv. Jenni Vartiainen - Jukka Immonen, San. Mariska

♩ = 85

Am
1. Yö-lä taas mä me-nin par-vek-keel-le nuk-ku-maan, jot-ta lä-hem-pä-nä mua ois
F C Em D
hän. Pe-dil-tä-ni tai-vas nä-kyy, ryh-dyin oot-ta-maan,
Am Em Am Am
et-tä nä-en täh-den len-tä-vän. Sa-no-vat, jos jos-sain huo-maa
C D F
täh-den-len-non, niin toi-vo-a voit sil-loin mi-tä vaan.
C Em D Am Em
Yö-lä y-lös tai-vaal-le mä pyyn-nön kuis-ka-sin: kä-vi-si-pä pi-an tuu-le-
Am Em/G F C
maan. Tuu-li, tuu-le sin-ne, mis-sä mu-ru-se-ni on,
Em Am Em/G F
lei-ki het-ki hä-nen hiuk-sil-laan. Ker-ro rak-kau-te-ni, ker-ro

C Em 1. Am
kuin-ka i-kä-vöin. Ker-ro, hän-tä oo-tan y-hä vaan.
Am 2. Am Em/G F
Tuu-li, tuu-le sin-ne, mis-sä
C Em Am Em/G
mu-ru-se-ni on, lei-ki het-ki hä-nen hiuk-sil-laan. Ker-ro
F C Em
rak-kau-te-ni, ker-ro kuin-ka i-kä-vöin. Ker-ro, hän-tä oo-tan y-hä vaan.
Am F C
Tuu-li, tuu-le sin-ne, mis-sä mu-ru-se-ni on.
Em Am Em/G F C Em
2. Tyyni oli eilen yö, mut kohta kuitenkin
tuuli henkäisi ja tuntee sain:
joku liikkui lähelläni, koski poskeain,
tutun käden tunsin ihollain.
Am
Enkä enää epäillyt, vaan tiesin, että voin
niin kuin pieni lapsi nukahtaa.
Ilma, jota hengitämme samaa ilmaa on
ja jalkojemme alla sama maa.
Tuuli. tuule sinne missä muruseni on

Příloha č. 14: Notový záznam finské národní hymny *Maamme*.

Fredrik Pacius

Maamme

1. Oi maam-me, Suo - mi, syn - nyin-maa, soi, sa - na kul - tai - nen!
 Ei laak - so-a, ei kuk-ku-laa, ei vet - tä, ran - taa rak-kaam-paa kuin
 ko - ti-maa tää poh-joi - nen, maa kal - lis i - si - en. en.

2. Sun kukoistukses kuorestaan
 kerrankin puhkeaa;
 Viel' lempemme saa nousemaan
 sun toivos, riemus loistossaan,
 ja kerran laulus, synnyinmaa,
 korkeemman kaiun saa.

J. L. Runeberg
 Suom. Paavo Cajander

Taustaksi

Floran päivänä vuonna 1848 järjestettiin Helsingissä juhla. Suomi oli tuolloin vielä osa Venäjää. Juhlassa herätettiin ajatus itsenäisestä Suomesta, mutta se tehtiin ovelasti musiikin avulla. Juuri sävellettyä *Maamme*-laulua laulettiin kerran toisensa perään ja huudettiin hurraata sekä Venäjän keisarille että Suomelle. Juhlan kunniaksi oli myös tilattu uusi lippu. Se oli valkoinen ja siinä oli leijona laakeriseppeleen ympäröimänä. Se oli Suomen ensimmäinen lippu.

Runo *Maamme* (*Vårt land*) oli julkaistu J. L. Runebergin teoksessa *Vänrikki Stoolin tarinat* vuonna 1846, ja sen sävelsi saksalaissyntyinen yliopisto-opettaja Fredrik Pacius. Sävelestä tuli suosittu. Paavo Cajander teki runoon suomennoksen vuonna 1889. *Maamme*-runossa on 11 säkeistöä, joista nykyään lauletaan ensimmäinen ja viimeinen.

Haluatko tietää, mitä yhteistä on Suomen ja Viron kansallislauluilla?
 Katso s. 120.